

UVODNIK / INTRODUCTORY NOTE

- Davor Drugović, glavni tajnik HOK-a 2
Davor Drugović, CBA Secretary General

IZ HOK-A / FROM CBA

- Malonogometni turnir „Sveta Lucija” 4
Futsal tournament „Sveta Lucija” held
- Donacija HOK-a i OZ-a Zagreb KB-u Merkur 5
CBA and CBA Zagreb Chapter make a donation to Merkur University Hospital
- Novi Zakon o sudskim pristojbama 6
New Court Fees Act passed
- In memoriam Željka Horvat 7

STRUČNI ČLANCI / PROFESSIONAL ARTICLES

- Dragan Zlatović: Zaštita tvrtke prema kaznenom 8
 zakonodavstvu RH i Federacije BiH
Dragan Zlatović: Protection of company name under the laws of Croatia and Bosnia-Herzegovina
- Nevia Čičin-Šain: Nova pravila o obveznom objavljivanju informacija 16
 o potencijalnim aranžmanima agresivnog poreznog planiranja
 i odvjetnička tajna
*Nevia Čičin Šain: New rules on mandatory publication of information on potential
 aggressive fiscal planning arrangements from the point of view of attorney-client privilege*
- Krešimir Koketi: Zahtjev za mirno rješenje spora kao procesna 28
 pretpostavka dopustivosti tužbe, sudska praksa
 te novo zakonsko uređenje
*Krešimir Koketi: Request for a friendly settlement as a prerequisite for statement
 of claim admissibility – case law and new statutory regulation*

ENGLESKI ZA ODVJETNIKE / ENGLISH FOR LAWYERS

- Sukob lojalnosti – *Serving two masters* 36
Conflict of loyalty – serving two masters

HRVATSKI ZA ODVJETNIKE / CROATIAN FOR LAWYERS

- Pravilna upotreba mjesnih priloga i prijedloga 38
Proper use of adverbs and prepositions of time

IZ STRANOG TISKA / FROM THE FOREIGN PRESS

- Aleš Velkaverh: Načelo zakonitosti u kaznenom pravu 40
 i primarnost prava EU-a: istinski ili očiti konflikt
*Aleš Velkaverh: The legality principle in criminal law against the primacy of EU law:
 an actual conflict or an apparent one?*
- Dr. Rok Čeferin: Povreda slobode izražavanja odvjetnika 43
Rok Čeferin: Breach of lawyer’s freedom of expression

PRISEGE / OATHS

- Prisege dane 12. prosinca 2018. 46
Oaths taken on 12 December 2018
- Prisege dane 23. siječnja 2019. 48
Oaths taken on 23 January 2019

IN MEMORIAM / OBITUARIES

- Slobodan Grah, Ivica Stanić, Branko Ivić 50

Poštovane kolegice i kolege,

u ovom broju „Odvjetnika“, prvom u 2019. godini, ponajprije vam želim svako dobro, prije svega dobro zdravlje u novoj 2019. godini, te puno radosti u danima koji slijede. Kolega Tin Matić, urednik „Odvjetnika“ od 1996. godine, u uvodniku prošlog broja dao je osvrt na povijest izlaženja „Odvjetnika“, najstarijeg živućeg pravnog časopisa s najvećom nakladom u zemlji. Svima nama aktivnim odvjetnicima, vježbenicima, kao i kolegama koji su umirovljeni, činjenica da „Odvjetnik“ neprekidno izlazi već više od 90 godina služi na čast.

Hrvatska je odvjetnička komora zaslugom svojih članova – kolega odvjetnika i vježbenika, kako aktivnih tako i umirovljenih, a i onih koji više nisu s nama – uzorno organizirana Komora, ali kao i u svakoj udruzi, i u HOK-u ima puno mjesta za napredak i poboljšanje. Prije svega trebali bismo učiniti sve da se što veći broj naših kolega uključi u rad Komore, prvenstveno preko odvjetničkih zborova, a preko njih i u rad upravnih tijela Hrvatske odvjetničke komore. To i jest temeljni zadatak novog ruko-

vodstva HOK-a. Željeli bismo da Hrvatska odvjetnička komora, preko svojih članova, aktivno sudjeluje u postupku donošenja zakona na način da zakonodavnoj vlasti na vrijeme ukaže na moguće probleme u primjeni novih zakonodavnih rješenja. Svjedoci smo da zakoni koji se donose često nisu dobro pripremljeni, a mi odvjetnici smo dnevno u izravnom kontaktu s onima koji će zakone provoditi, a još više s našim strankama koje ti zakoni izravno dotiču, te imamo najbolji uvid u eventualne nelogičnosti i nedosljednosti novih zakonodavnih rješenja. Hrvatska odvjetnička komora preko svojih Komisija otvorena je svim kolegicama i kolegama zainteresiranim da se aktivno uključe u rad Komore, da se u skladu sa svojim interesom i afinitetima uključe u rad Komisija i aktivno daju doprinos što boljem radu HOK-a.

Često smo skloni kritici, ali rjeđe smo voljni uhvatiti se u koštac s problemima i pokušati utjecati na donošenje kvalitetnijih i bolje pripremljenih zakonodavnih rješenja, koja će u konačnici svima poboljšati život. Nedavno sam na poziv sutkinje Europskoga suda za ljudska prava, Ksenije Turković, boravio, kao predstavnik Hrvatske odvjetničke

Davor Drugović

glavni tajnik
HOK-a

komore, u Strasbourgu, te nazočio otvorenu sudačke godine i seminaru „Jačanje povjerenja u pravosuđe“. Sam seminar i događanja uz njega bili su uzorno organizirana, kako to i dolikuje europskim institucijama, ali me je zabrinula činjenica da je Republika Hrvatska, kao jedna od, po broju stanovnika, manjih zemalja potpisnica Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, na trećem mjestu po broju zahtjeva koje godišnje zaprimi Europski sud za ljudska prava. Ta je činjenica doista poražavajuća i za nas odvjetnike, a i za hrvatsko pravosuđe u cjelini, jer očito ukazuje na brojne probleme

s kojim je suočeno i opterećeno pravosuđe u Hrvatskoj. Mi odvjetnici i vježbenici prije svih pozvani smo dati svoj doprinos kako bi hrvatsko pravosuđe, prije svega samo i u razumnim rokovima, moglo riješiti probleme naših ljudi, žitelja naše Hrvatske, te vas tim pozivom, poštovane kolegice i kolege, lijepo pozdravljam.

ODVJETNIK 1-2/2019.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 1 - 2 2019., god. 91.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 1 - 2 - 2019, annual file 91

Glavni i odgovorni urednik: Josip Šurjak, odvjetnik, Zagreb, Strossmayerov trg 7, tel:4828559, fax:4811989, jsurjak@ravlic-surjak.hr, **Urednik:** dr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165 218, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, dr.sc. Atila Čokolić, Davor Bubalo, Maša Gluhinić, Igor Hrabar, Mario Janković, Mladen Klasić, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Matija Potočnjak, Robert Travaš - odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschhoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Ivan Bitunjac, Nataša Barac.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog

prostora-marketing
1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Prvi broj časopisa „Odvjetnik“ objavljen je 25. studenoga 1927. godine. Prvi urednik bio je dr. Ivo Politeo.

„Odvjetnik“ je i stvarni sljednik „Pravnika“ – glasila kluba odvjetnika u području odvjetničkog odbora u Osijeku koji je izlazio od 1913. do 1914. godine a urednik glasila je bio dr. Hugo Spitzer.

Malonogometni turnir „Sveta Lucija“

Piše:
Slavko Duvnjak

odvjetnik
u Zagrebu

Na tradicionalnom malonogometnom turniru „Sveta Lucija“, održanom u Zagrebu u dvorani *Kutija šibica* 8. prosinca 2018. godine, nakon određene stanke, malonogometna ekipa „Odvjetnici Zagreb“ ponovno je osvojila prvo mjesto.

U finalnoj utakmici, na opće iznenađenje svih prisutnih, „Odvjetnici“ su izvrsnom igrom uspjeli pobijediti iznimno dobru ekipu „Split“ sastavljenu od kolega sudaca iz Splita i njihovih prijatelja, s čak 4 : 0.

Za pobjedničku ekipu igrali su odvjetnici: Željko Jurić, Tomislav Grahovac, Davor Jelić, Branimir Pocrnić, Josip Reljić, Neven Bahun, Mate Matić, Hrvoje Jukić, Tomislav Beloša, Ljubomir Vuković, Zoran Špehar i Nikica Dalić.

Izbornik ekipe „Odvjetnici Zagreb“, nakon dugo vremena, ponovno je bio najtrofejniji izbornik-odvjetnik Slavko Duvnjak, a njegov pomoćnik bio je odvjetnik Ivan Čujić, proslavljeni nogometaš.

Kapetan ekipe „Odvjetnici Zagreb“ bio je odvjetnik Davor Jelić, najbolji strijelac turnira bio je Hrvoje Jukić, iz ekipe „Odvjetnici Zagreb“, a najboljim igračem jednoglasno je proglašen Željko Jurić iz ekipe „Odvjetnici Zagreb“ koji je svojim čudesnim obranama ponovno zadivio sve.

Turnir je bio i sjećanje na pokojnog kolegu, gospodina Antu Madunića, koji je jedan od začetnika turnira „Sveta Lucija“, a ovogodišnjem turniru nazočio je i njegov sin Branimir Madunić.

Donacija HOK-a i OZ-a Zagreb Kliničkoj bolnici Merkur

Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Zagreb, u prigodi Božića i Nove godine odlučili su za opremanje dječjeg odjela Kliničke bolnice Merkur donirati fiberoskop uređaj koji olakšava dijagnostiku otorinolaringološke problematike, namještaj i klima uređaj u vrijednosti od 50.000 kuna.

Odvjetnički zbor Zagreb od 2015. godine daje donacije dječjim odjelima, odnosno bolnicama u Zagrebu, pa su tako do sada donacije dali Dječjoj bolnici Srebrnjak, Dječjoj bolnici

Zagreb, pedijatrijskom odjelu Kliničke bolnice Sestre milosrdnice. Odvjetnički zbor Zagreb svake godine šalje i pakete sa slatkišima Centru za rehabilitaciju Zagreb – Orlovac II.

Zamjeniku ravnatelja KB-a Merkur, dr. Antunu Bačiću, 12. prosinca 2018. donaciju su uručili predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Josip Šurjak, predsjednica Odvjetničkoga zbora Zagreb Maša Gluhinić i predsjednik Nadzornoga odbora Hrvatske odvjetničke komore Hrvoje Bićan.

Piše:

Irena Nakić

poslovni tajnik
HOK-a

Novi Zakon o sudskim pristojbama

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske dostavilo je Hrvatskoj odvjetničkoj komori dopis s obavijesti o tome da je na snagu stupio novi Zakon o sudskim pristojbama. Značajna promjena je da je čl. 7. propisana mogućnost umanjavanja pristojbenih obveza stranaka koje za komunikaciju sa sudovima sukladno

posebnim propisima koriste informacijski sustav suda, odnosno u kojem se podnesci i sudske odluke dostavljaju u elektroničkom obliku. Na taj način je omogućeno plaćanje pristojbe u visini polovice iznosa propisanog Tarifom sudskih pristojbi.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA

KLASA: 011-02/17-01/373
URBROJ: 514-04-02-19-58

Zagreb, 2. siječnja 2019.

HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA
ZAGREB

Prim: 07-01-2019

Broj: 169/19

HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA
n/r g. Josipa Šurjaka

PREDMET: Stupanje na snagu novog Zakona o sudskim pristojbama
obavijest, dostavlja se

Poštovani gospodine Šurjak,

ovim Vas putem obavještavamo da je 1. siječnja 2019. na snagu stupio novi Zakon o sudskim pristojbama („Narodne novine“, broj 118/18) kojim je u članku 7. propisana mogućnost umanjavanja pristojbenih obveza stranaka koje za komunikaciju sa sudovima sukladno posebnim propisima koriste informacijski sustav suda u kojem se podnesci i sudske odluke podnose odnosno dostavljaju u elektroničkom obliku. Tako se omogućava plaćanje pristojbi u visini polovice iznosa propisanog Tarifom sudskih pristojbi za podneske podnesene ovim putem za koje se pristojba plati prije odnosno u trenutku njihovog podnošenja, za zemljišnoknjižne upise za koje se takvim podnescima predlaže upis u zemljišnu knjigu te za sudske odluke za koje se pristojba uplati u roku od tri dana od dostave elektroničkim putem.

Također ističemo da će se, sukladno članku 40. Zakona o sudskim pristojbama, do donošenja i stupanja na snagu nove Tarife o sudskim pristojbama, sudske pristojbe plaćati prema Tarifi sudskih pristojbi koja je sastavni dio Zakona o sudskim pristojbama („Narodne novine“, broj 74/95, 57/96, 137/02, 26/03, 125/11, 112/12, 157/13 i 110/15).

Navedeno znači da u elektroničkoj komunikaciji odvjetnika sa sudovima od 1. siječnja 2019. u slučajevima propisanim člankom 7. Zakona o sudskim pristojbama stranka ima pravo na umanjenje od 50 % iznosa sudske pristojbe propisane Tarifom sudskih pristojbi koja je sastavni dio Zakona o sudskim pristojbama („Narodne novine“, broj 74/95, 57/96, 137/02, 26/03, 125/11, 112/12, 157/13 i 110/15).

a izravnog plaćanja sudske pristojbe unutar sustava e-sudske pristojbe od 50% važit će za sve elektroničke podneske unikačija za koje se uz podnesak priloži potvrda o plaćanju ili omogućeno unutar pilot projekta.

Molimo da o navedenom obavijestite sve odvjetnike odnosno odvjetničke zborove.

S poštovanjem,

DRŽAVNI TAJNIK
dr. sc. Kristian Turkalj

IN MEMORIAM

Željka Horvat (1961. – 2019.)

Hrvatska odvjetnička komora u siječnju je ostala bez svoje djelatnice Željke Horvat, koja je u HOK-u radila od 2002. godine i tijekom dugogodišnjeg rada ostavila neizbrisiv trag i u Hrvatskoj odvjetničkoj komori i u odvjetništvu. Unatoč teškoj bolesti, radila je praktički do samoga kraja.

Željka Horvat rođena je 25. veljače 1961. godine u Đakovu, a dvije godine kasnije njezina se obitelj preselila u Zagreb i tu je Željka završila osnovnu i srednju školu. Tijekom svoje karijere radila je uglavnom na poslovima administratora i daktilografa.

Teško je u nekoliko rečenica opisati nečiji život i nečiji rad, tragove koje ostaju i pamte se i onda kada nekoga više nema. Željka Horvat ostat će zauvijek u našem sjećanju.

Od svoje bliske suradnice na posljednjem ispraćaju na zagrebačkom Mirogoju, prigodnim govorom oprostio se Darko Horvat, poslovni tajnik HOK-a.

„Poštovana obitelji, kolegice i kolege i prijatelji, danas se opraštamo od Željke na njezinom putu u vječnost. Nerado se opraštamo, jer svjesni smo da Željku više nikada nećemo vidjeti i da s njom više nećemo moći razgovarati. Ali smo isto tako svjesni da ćemo je zadržati u sjećanju i u našim mislima, i da ćemo tako barem malo ublažiti tugu, bol i prazninu.

Meni osobno gubitak Željke je nenadoknativ, jer sam sa Željkom surađivao više od 20 godina i ne mogu pojmiti da je ta suradnja definitivno završena. No, sa Željkom nisam surađivao samo ja nego i mnogi od vas koji su danas ovdje na njezinom posljednjem ispraćaju. Svi ju pamtimo kao marljivu i pouzdanu suradnicu, veselog duha, punu optimizma čak i u trenucima njezine teške bolesti. Iskazivala je veliku odgovornost prema poslu koji je obavljala i u Željku uvijek smo se mogli pouzdati. Željka je bila vrlo osjećajna, predana shvaćanju ljudskih problema, što je i dokazala svojim radom, npr. u Domu umirovljenika kao i u Hrvatskoj odvjetničkoj komori.

Odvjetnici će ju pamtit i kao osobu kojoj su se uvijek mogli obratiti, jer je Željka pažljivo slušala i željela uvijek pomoći. To se nije do-

gađalo samo kada se radilo o problemima profesionalnog rada odvjetnika već i u mnogim drugim životnim situacijama, npr. prilikom odvijanja Sportskih igara odvjetnika i odvjetničkih vježbenika, dakle, u jednom opuštenom ozračju, te je zbog toga stekla posebno veliko poštovanje svih nas.

Željka je bila potpuno posvećena odvjetništvu jer je dugi niz godina radila u odvjetničkoj kancelariji Marija Kosa, zatim u njegovom Zajedničkom odvjetničkom uredu i Odvjetničkom društvu, da bi 2002. godine počela raditi u Hrvatskoj odvjetničkoj komori koju je u gotovo 17 godina rada prigrllila, kao što smo i mi, njezini suradnici prigrllili Željku.

Željka je nesumnjivo živjela za odvjetništvo. Teško se oprostiti od vjernog i pouzdanog suradnika, ali to nažalost moramo učiniti.

Draga Željka, danas ću Vam se prvi put obratiti s Ti. Željka, znam da Te nikada neću zaboraviti i u Tvojoj vječnosti želim Ti mir i spokoj.

Hvala Ti za sve što si učinila za mene osobno i za Hrvatsku odvjetničku komoru.“

Zaštita tvrtke prema kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine

Piše:
doc. dr. sc.
Dragan Zlatović

prof.
v. š.

Sažetak

Novi Kazneni zakon Republike Hrvatske iz 2011. godine unio je niz novina u kaznenopravnu zaštitu znakova razlikovanja. U znakove razlikovanja prvenstveno spadaju neka prava industrijskog vlasništva (žig, industrijski dizajn, oznake zemljopisnog podrijetla). Međutim, znakovima razlikovanja smatraju se i druge oznake koje služe gospodarskim subjektima u svrhu njihove prepoznatljivosti, odnosno distinktivnosti, odnosno razlikovnosti njihovih proizvoda odnosno usluga. Među tim drugim tržišnim znakovljem bitno mjesto pripada tvrtki trgovačkog društva koja služi identificiranju pravnog subjekta u tržišnoj utakmici. Često tvrtka društva istodobno predstavlja i žig kojim to društvo označava svoje proizvode odnosno usluge. Očigledno je kako se radi o neizostavno važnom segmentu intelektualnog kapitala suvremenih tržišnih subjekata, pa je zaštititi te oznake od neovlaštenog korištenja druge osobe, posvećena dužna pozornost u suvremenoj pravnoj regulativi. Uz klasične modalitete zaštite tvrtke (sudska zaštita, zaštita od neloyalne utakmice, zaštita žiga i sl.), titular tvrtke može tražiti i kaznenopravnu zaštitu tvrtke.

U ovom radu nakana autora bila je ukazati na rješenja koja nude nova kaznena zakonodavstva Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kako bi se revitalizirao rjeđe ko-

rišten modalitet zaštite. Nova rješenja koja poznaju njihovi kazneni zakoni apostrofira posebnosti tvrtke trgovačkog društva, kao s jedne strane registriranog imena društva odnosno s druge strane posebnog oblika industrijskog vlasništva u širem smislu. Razvidno je kako je hrvatski zakonodavac kaznenopravnu zaštitu tvrtke strukturno ugradio u kaznena djela protiv gospodarstva, dakle, ne sagledavajući je, kao što je to ranije bio slučaj, u okrilju kaznenih djela protiv intelektualnog vlasništva. Kako hrvatska trgovačka društva djeluju i na tržištima susjednih država, nužno je bilo upoznati zainteresirane subjekte sa stanjem zakonodavstva na tom području u Bosni i Hercegovini, odnosno konkretno u okrilju zakonodavstva Federacije Bosne i Hercegovine. To će zasigurno rezultirati adekvatnim razumijevanjem zaštite tvrtke u suvremenom poslovnom okruženju, odnosno još češćom primjenom kaznenopravne zaštite tvrtke u praksi.

1. Uvod

Problematika pravne zaštite tvrtke¹ uređe-

¹ Za pojam tvrtka (*njem.* Firma, *fr.* raison sociale, *denomination sociale*, *tal.* regionale sociale, *denominazione sociale*) rabi se i pojam firma kao istoznačnica. Cit. Džidić, M., *Gospodarska društva – pravni položaj gospodarskih subjekata*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2010., str. 89. U nekim zakonodavstvima, primjerice u Republici Srbiji, pojam firme u važećem je Zakonu o privrednim društvima zamijenjen pojmom

na je u Republici Hrvatskoj prvenstveno odredbama Zakona o trgovačkim društvima (Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99. – vjerodostojno tumačenje, 52/00. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. – pročišćeni tekst, 111/12., 68/13. i 110/15.). Prema hrvatskom pravu društava, tvrtka je ime pod kojim društvo posluje i sudjeluje u pravnom prometu.² Kako se upravo po tvrtki njen nositelj razlikuje od ostalih pravnih subjekata, temeljna funkcija tvrtke ogleda se u individualiziranju određenog trgovačkog društva u odnosu na druga trgovačka društva.³ Tvrtka trgovačkoga društva mora se jasno razlikovati od tvrtke drugoga trgovca upisane u trgovački registar kod istoga registarskoga suda.⁴ Isključivošću se štiti opravdani interes nositelja poduzeća da štiti svoj položaj u tržišnom natjecanju tako što će se druge sudionike u tom natjecanju spriječiti da upotrebljavaju istu ili sličnu tvrtku.⁵ Tvrtka trgovačkoga društva određuje se izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Ona se mijenja na način određen izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Tvrtka trgovačkoga društva i sve njene promjene upisuju se u trgovački registar. Podaci sadržani u tvrtki moraju biti istiniti (načelo istinitosti tvrtke).

poslovno ime. V. čl. 22. Zakona o privrednim društvima Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 56/11, 99/11, 83/14 i 5/15).

- 2 Tako i Barbić, J., *Pravo društava*, knjiga prva, *Opći dio*, Organizator, Zagreb, 1999., str. 254.; Gorenc, V., *Trgovačko pravo – Društva*, Školska knjiga, Zagreb, 1996., str. 44.; Guhl, T., Koller, A., Druey, J. N., *Das Schweizerische Obligationenrecht*, achte Auflage, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1995., str. 778.
- 3 Ovakvo zakonsko određenje pojma tvrtke poznaju i druga zakonodavstva, primjerice u njemačkom pravu par. 17. st. 1. Handelsgesetzbucha odnosno u čl. 12. slovenskog Zakona o gospodarskih družbah (ZGD). Za detaljnije vidi kod Schmidt, K., *Handelsrecht*, 4. Auflage, Carl Heymanns Verlag KG., Köln-Berlin-Bonn-München, 1994., str. 344., odnosno Ivanjko, Š., Kocbek, M., *Pravo društva – statusno gospodarsko pravo*, drugo izdanje, ČZ Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1996., str. 102.
- 4 Vidi čl. 11. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima
- 5 Barbić, J., *op.cit.*, str. 284.

U Federaciji Bosni i Hercegovini u 2015. godini usvojen je novi Zakon o privrednim društvima (Službene novine Federacije BiH, br. 81/2015; dalje: ZPD).⁶ Taj je Zakon u svom Dijelu prvom – Poglavlju II, u odredbama čl. 11.-22. uređio pravne aspekte zaštite firme privrednog društva. Prema ZPD-u, firma je ime pod kojim društvo posluje i sudjeluje u pravnom prometu, te se obvezno ističe na poslovnim prostorijama društva. Društvo je obvezno u svom poslovanju koristiti punu ili skraćenu firmu kakva je upisana u registar društava. ZPD nema precizno taksativno navedene obavezne elemente firme. U pravu gospodarskih društava FBiH vrijede ista načela zaštite tvrtke kao u hrvatskom pravu društava.

Oba zakonodavstva uređuju i sudsku zaštitu tvrtke, kako u sklopu temeljnih zakona o trgovačkim (privrednim) društvima, tako i u sklopu zakona koji uređuju prava intelektualnog vlasništva odnosno neloyalnu utakmicu. Oba zakonodavstva uređuju i kaznenopravnu zaštitu tvrtke, ali, usporedno gledano, polazeći od dva bitno različita koncepta.

Izdvajanjem kaznenog djela povrede tvrtke u sklopu glave kaznenih djela protiv gospodarstva, hrvatski je zakonodavac istaknuo važnost kaznenopravne zaštite temeljnih obilježja trgovačkih društava, a samim time i gospodarskih subjekata odnosno njihove tržišne pozicije. Za razliku od toga, u kaznenopravnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine zastupljen je stari koncept zaštite tvrtke koji tu zaštitu sagledava u sklopu šire zaštite različitih prava industrijskog vlasništva odnosno znakova razlikovanja.

6 O ranijoj regulaciji statusa privrednih društava u Bosni i Hercegovini detaljnije kod Trifković, M., Simić, M., Trivun, V., Silajdžić, V., Mahmutćehajić Novalija, F., *Poslovno pravo: uvod u pravo, osnovi obligacija i privredna društva*, Ekonomski fakultet, Sarajevo, 2014., te Simić, M., Silajdžić, V. (adapt.), *Korporativno upravljanje – Priručnik za firme u Bosni i Hercegovini*, IFC, Sarajevo, 2009., str. 22.

2. Kaznenopravna zaštita tvrtke u pravu Republike Hrvatske

U hrvatskom pravu, kaznenopravna zaštita tvrtke jedan je od modaliteta pravne zaštite tvrtke, uz zaštitu predviđenu temeljnim zakonima o trgovačkim društvima i o sudskom registru, propisima o tržišnom natjecanju odnosno zabrani nelojalne utakmice (nepoštenog trgovanja, nelojalne konkurencije) te propisima o industrijskom vlasništvu.⁷

Prema ranijem hrvatskom kaznenom zakonodavstvu odnosno prema Kaznenom zakonu (Narodne novine, br. 110/97., 27/98. – ispravak, 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08. i 57/11.) iz 1997. godine, kaznenopravna zaštita tvrtke bila je uređena zajedno s kaznenopravnim zaštitom prava industrijskog vlasništva u istoj odredbi čl. 285., koja je bila uključena u Glavu XXI. Kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, a sve s ciljem cjelovite zaštite kupaca, odnosno korisnika usluga kao i proizvođača odnosno vlasnika licencijskog prava.⁸

Naime, kao kazneno djelo bilo je predviđeno djelo neovlaštene uporabe tuđe tvrtke. Tako je bilo propisano da će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine kazniti onaj tko neovlašteno uporabi tuđu tvrtku ili u nju unese obilježja pojedinih posebnih oznaka ili obilježja prava industrijskog vlasništva. Dakle, obuhvaćene su i situacije kada se upotrebom tvrtke vrijeđaju tuđa prava na žig, industrijski dizajn, oznake zemljopisnog podrijetla, odnosno drugi znakovi razlikovanja koji ulaze u šire određenje prava industrijskog vlasništva (oznake kakvoće proizvoda, posebne oznake proizvoda i sl.).⁹

Za razliku od kaznenih djela povreda prava industrijskog vlasništva iz istog čl. 285.

st. 1. i 2. Kaznenog zakona iz 1997. godine, za kazneno djelo neovlaštene uporabe tuđe tvrtke nije bio predviđen kvalificirani oblik tog kaznenog djela, odnosno kada bi počinjenjem takvog djela bila pribavljena znatna imovinska korist ili bi bila prouzročena znatna šteta, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve imovinske koristi ili prouzročenja takve štete (čl. 285. st. 3. KZ-a iz 1997.).

U hrvatskom kaznenom zakonodavstvu iz 2011. godine, odnosno u novom Kaznenom zakonu (Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15.; dalje: KZ RH) kazneno djelo neovlaštene upotrebe tuđe tvrtke propisano je kao posebno kazneno djelo u sklopu kaznenih djela protiv gospodarstva¹⁰, dok je kazneno djelo povrede žiga posebno kazneno djelo unutar glave o kaznenim djelima protiv intelektualnog vlasništva.¹¹

Dakle, sasvim opravdano dolazi u sistematici kaznenog zakonodavstva do razdvajanja ranije zajednički stipuliranih kaznenih djela iz čl. 285. KZ-a iz 1997.

Iako se tvrtka može smatrati jednim od prava industrijskog odnosno intelektualnog vlasništva u smislu odredbi čl. 8. Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva iz 1883., odnosno čl. 2. Konvencije o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo iz 1967. godine i čl. 2.1. Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – the TRIPS Agreement) iz 1994. godine, ipak je kaznenopravnu zaštitu tvrtke primjerenije urediti u sklopu ukupne opće zaštite od gospodarskog kriminaliteta. Naime, zaštitni objekt iz čl. 261. KZ-a RH je

⁷ Detaljnije Barbić, J., *op. cit.*, str. 295.-303.

⁸ Cit. Bačić, F., Pavlović, Š., *Kazneno pravo – Posebni dio*, Informator, Zagreb, 2001., str. 370.

⁹ V. Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P., *Komentar Kaznenog zakona*, III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 635.

¹⁰ Detaljnije o ovim kaznenim djelima kod Novoselec, P., Roksandić Vidlička, S., *Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 17., br. 2., 2010., str. 699. i dalje

¹¹ Detaljnije o ovim kaznenim djelima kod Pavlović, Š., *Kazneni zakon*, Libertin naklada, Rijeka, 2012., str. 558.-559. i 616.-617.

tvrtka, a tvrtka je regulirana ipak propisima koji uređuju statusno trgovačko pravo, a ne propisima koji uređuju prava industrijskog vlasništva. To je djelo bitno promijenjeno u odnosu na ranije zakonsko uređenje iz čl. 285. st. 3. KZ-a iz 1997.

Naime, propisano je u čl. 261. st. 1. KZ-a RH kako će se kaznom zatvora do tri godine kazniti onaj tko neovlašteno uporabi tuđu tvrtku ili u nju unese obilježja koja stvaraju zabunu glede predmeta poslovanja trgovačkog društva, identiteta ili povezanosti s drugim društvom, i na taj način pribavi imovinsku korist ili prouzroči štetu.

Stoga je razvidno kako radnja počinjenja ima više modusa, odnosno:

- neovlaštena uporaba tuđe tvrtke
- unošenje u tvrtku obilježja koja stvaraju zabunu glede predmeta poslovanja, identiteta ili povezanosti s drugim društvom.

Dakle, kod druge predviđene radnje počinjenja kaznenog djela iz čl. 261. st. 1. KZ-a RH, eksplicitno je propisana odgovornost samo u slučaju postupanja počinitelja s ciljem obmanjivanja kupaca odnosno korisnika usluga.¹²

Da bi do kaznenog djela došlo, te radnje moraju imati za posljedicu pribavljanje imovinske koristi i prouzročenje štete. Kod toga se ne traži pribavljanje znatne imovinske koristi.¹³

Počinitelj tog kaznenog djela može biti svaka osoba (*delictum communium*), ali prema

prirodi stvari to će biti pretežito osnivači trgovačkih društava i trgovci.¹⁴

U svezi s tim kaznenim djelom neovlaštene uporabe tuđe tvrtke traži se namjera (*dolus*) kao oblik krivnje. Dakle, kod počinitelja mora postojati svijest o neovlaštenoj uporabi tuđe tvrtke, odnosno o neovlaštenom unosu obilježja u tvrtku, te svijest o namjeri stjecanja imovinske koristi odnosno uzrokovanja štete drugoj osobi.

Kao što je razvidno iz usporedbe čl. 285. st. 3. KZ-a iz 1997. i čl. 261. st. 1. KZ-a iz 2011., više se kazne ne određuju alternativno, odnosno brisana je novčana kazna, nego egzistira samo kazna zatvora i to najviše do tri godine.

Izrijeком je u čl. 261. st. 2. KZ-a RH propisano da je pokušaj tog kaznenog djela kažnjiv.¹⁵

Nije izrijeком u čl. 261. KZ-a RH propisano da se predmeti koji su bili namijenjeni ili upotrebljeni za počinjenje kaznenog djela ili su nastali počinjenjem kaznenog djela (*instrumenta et producta sceleris*) oduzimaju i uništavaju. Međutim, kako je odredbama čl. 21. ZTD-a propisano da se tvrtka ili skraćena tvrtka mora istaknuti na poslovnim prostorijama trgovačkoga društva, odnosno da se na poslovnom papiru trgovca (pismima, računima i dr.) mora otisnuti njegova tvrtka, to bi bilo uputno kod noveliranja KZ-a RH ovo *ex lege* predvidjeti kao potrebnu reakciju na nezakonito korištenje tuđe tvrtke i eliminiranje zabune u poslovnoj i tržišnoj komunikaciji.

3. Krivičnopravna zaštita firme u pravu Federacije Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosni i Hercegovini odgovornost za kaznena djela povrede prava intelektualnog vlasništva određena je odredbama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06,

12 Odluka Županijskoga suda u Bjelovaru, Kž-285/00, od 18. siječnja 2001., Sudska praksa Županijskog suda u Bjelovaru, br. 26/01., V. Garačić, A., *Kazneni zakon u sudskoj praksi, Posebni dio*, 2. izdanje, Organizator, Zagreb, 2009., str. 471.

13 Odredbama čl. 27.-30. KZ-a definirane su određene vrijednosne odrednice bitne za utvrđivanje težine kaznenog djela. Tako je vrijednost imovine, imovinske štete, imovinske koristi, porezne obveze i državne potpore velikih razmjera ako prelazi 600.000,00 kuna. Razaranja prouzročena kaznenim djelima su velika ako prelaze 600.000,00 kuna. Vrijednost imovine je većeg opsega ako prelazi 200.000,00 kuna. Vrijednost stvari, imovinskog prava i imovinske koristi je velika ako prelazi 60.000,00 kuna. Vrijednost imovinske koristi i štete je znatna ako prelazi 60.000,00 kuna. Vrijednost stvari, imovinskog prava i imovinske koristi je mala ako ne prelazi 1000,00 kuna.

14 *Loc. cit.*

15 V. Turković, K. i dr., *Komentar Kaznenog zakona*, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 334.

55/06, 32/07, 8/10, 47/14 i 40/15, u daljnjem tekstu: KZ BiH) i Krivičnog zakona Federacije BiH (Službene novine FBiH, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 i 46/16, u daljnjem tekstu: KZ FBiH).

Prema zatečenom legislativnom stanju u Bosni i Hercegovini, kaznena djela povrede prava industrijskog vlasništva uređena su u KZ-u FBiH i to, u kontekstu interesa ovog rada, kao kazneno djelo neovlaštene upotrebe tuđe tvrtke (firme) iz čl. 264. KZ-a FBiH.¹⁶ Motiv inkriminacije tog kaznenog djela nije samo u zaštiti prava titulara prava intelektualnog vlasništva, nego i zaštita potrošača i trgovine. Radnja kaznenog djela može biti, uz ostalo, i neovlaštena upotreba tuđe firme ili unos u firmu obilježja tuđeg žiga.¹⁷

Već iz samog naslova iznad citiranog zakonskog članka razvidno je da nema ujednačenog pristupa određivanju tog kaznenog djela, što dovodi do mogućih različitih pravnih situacija u praksi. Štoviše, u navedenom Zakonu nigdje se u naslovu zakonske odredbe ne spominje žig, nego je zaštita žiga uključena u zaštitu firme (tvrtke) što bi pogrešno sugeriralo da je firma viši rodni pojam pojmu žiga. Stoga bi postojeći naslovi trebali doživjeti određene izmjene, odnosno bilo bi prikladnije određenje naziva kaznenog djela *Krivotvorenje i neovlaštena upotreba prava industrijskog vlasništva*

16 Iako se nelojalna konkurencija izričito ne spominje u zakonskom opisu kaznenog djela, obmana kupca ili korisnika usluga kao cilj radnji jasno ukazuje na konkurentsku usmjerenost tog kaznenog djela. Detaljnije u Tomić, Z., *Krivično pravo: Posebni dio*, Magistrat, Sarajevo, 2003. i Babić, M., Marković, I., *Krivično pravo*, posebni dio, Banja Luka, 2007. Za stariju pravnu situaciju vidi kod Trifković, M., *Nelojalna utakmica*, Svjetlost, Sarajevo, 1990., str. 158.-159.

17 O starijoj inkriminaciji iz čl. 225.a Krivičnog zakonika iz 1951. godine, prema kojoj je neovlaštena uporaba žiga i unašanje njegovih bitnih obilježja u drugi žig ili tvrtku kvalificirana kao krivično djelo koje se goni po prijedlogu odnosno po službenoj dužnosti ako je učinjeno u namjeri obmane kupaca (*dolus coloratus*), kod Verona, A., *Zaštita robnih i uslužnih žigova*, Naša zakonitost, br. 9-12/62, str. 484. i Zlatarić, B., *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, Zagreb, 1956, II. O ranijoj inkriminaciji iz čl. 165. KZJ kod Bačić, F., *Krivično pravo – Posebni dio (I)*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1979., str. 185.

ili još preciznije *Krivotvorenje i neovlaštena upotreba prava znakova razlikovanja*, što bi bilo u duhu europskih tendencija.¹⁸ Bilo bi najbolje rješenje kad bi se u okrilju jednog kaznenog djela obuhvatile povrede svih znakova razlikovanja ili kad bi se posebno propisalo kazneno djelo neovlaštene upotrebe tuđe tvrtke i kazneno djelo povrede žiga, kao što je to slučaj u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. Naime, pravo industrijskog vlasništva obuhvaća širok spektar predmeta zaštite, koji s obzirom na svoja divergentna obilježja, kao i specifičnosti kod modaliteta povreda, ne bi trebali biti obuhvaćeni istom zakonskom odredbom u kaznenom zakonodavstvu. Nadalje, neka druga prava industrijskog vlasništva regulirana su posebnim odredbama kaznenih zakona na području Bosne i Hercegovine, kao što je to primjerice slučaj u čl. 262. KZ-a FBiH (povreda pronalazačkog prava – povreda patenta) i čl. 263. KZ-a FBiH (neovlašteno korištenje tuđeg modela i uzorka).¹⁹

U čl. 264. KZ-a FBiH kazneno djelo neovlaštene upotrebe firme čini onaj tko se u cilju obmane kupca ili korisnika usluga posluži tuđom firmom (tvrtkom), žigom, zaštitnim znakom ili posebnom oznakom robe ili unese pojedina obilježja tuđe oznake u svoju firmu (tvrtku), žig, zaštitni znak ili posebnu oznaku robe. Neovlaštena upotreba tuđe firme kao kazneno djelo iz čl. 264. KZ-a FBiH štiti proizvođača i davatelja usluge od nelojalne konkurencije, kao i potrošača, odnosno druge osobe koji su korisnici usluga, od

18 Npr. tako je člankom 473. Kaznenog zakonika Italije predviđeno kazneno djelo koje nosi naziv *Krivotvorenje, promjene ili uporaba znakova razlikovanja intelektualnih ili industrijskih proizvoda*, koje obuhvaća radnje krivotvorenje ili mijenjanje zaštićenih znakova razlikovanja. O tome vidjeti više Vanzetti, A., di Cataldo, V., *Manuale di Diritto Industriale*, sec. ed., Giuffrè Editore, Milano, 1996., str. 123.

19 Tako za hrvatsku legislativu Verović, M., *Usklađenost kaznenopravne zaštite prava industrijskog vlasništva u Republici Hrvatskoj s tendencijama zaštite u Europskoj uniji*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, Rijeka, (1991), v. 31., br. 1., 2010., str. 658., te Verović, M., *Neka pitanja o zaštiti poslovne tajne u poslovnom procesu*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2009., br. 9., str. 34.-41.

obmanjivanja onih koji se bave privrednim poslovanjem.²⁰

Takvim se očitim opisanim protupravnim korištenjem tuđih prava prijevarno postupa, te treće osobe, prije svega kupce ili korisnike usluga, dovodi u zabludu. Ipak, citirana osnovna kaznena djela su tzv. formalna kaznena djela za čije se dovršenje ne traži nastupanje posljedice, te je poduzimanjem radnje neovlaštenog korištenja tuđeg žiga ili firme djelo dovršeno neovisno je li imovinska korist pribavljena ili drugome počinjena šteta.²¹ Počinitelj može biti svaka osoba (*delicta communia*), te nije potrebno posebno svojstvo subjekta. S obzirom na prirodu kaznenog djela to će u pravilu biti odgovorna osoba u pravnoj osobi odnosno privrednom društvu, ili trgovac pojedinac odnosno obrtnik²², odnosno osoba koja sudjeluje u trgovačkom prometu (trgovac, dobavljač, švercer i dr.). Prema odgovornosti pravne osobe za kaznena djela u skladu, primjerice, s odredbom čl. 11. i Glave XIV. KZ-a FBiH, kao počinitelj bi se mogla pojaviti i pravna osoba, npr. trgovačko društvo, ustanova i sl., i to bilo domaća bilo strana pravna osoba za kaznena djela počinjena na području Federacije. Pravnu se osobu može kazniti za kazneno djelo odgovorne osobe ako se njome povređuje zakonito vođenje poslova pravne osobe, ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu korist za sebe ili drugoga.²³ Upravo su slučajevi neovlaštene upotrebe tuđe firme egzaktan primjer takve situacije

u praksi. Naime, obično upravo odgovorne osobe u određenoj pravnoj osobi smišljaju aktivnosti koje se sastoje u neovlaštenoj upotrebi tuđe firme i plasmanu imitata na tržište, čime pravna osoba ostvaruje znatnu imovinsku korist, i istodobno povređuje dužnosti koje ima u pravnom gospodarskom prometu, a koje se sastoje u poštenom nastupu na tržištu, te postupanju u skladu s dobrim poslovnim običajima, načelima savjesnosti i poštenja te pažnji poštenog i dobrog gospodarstvenika.

Riječ je o komisivnom deliktu, dakle djelo se može počinuti samo činjenjem (*delicta commissiva*). Kod tog djela počinitelj čini nešto što ne bi smio činiti te, stoga, krši zabrambenu (prohibitivnu) odredbu. U pravilu je riječ o neovlaštenoj upotrebi tuđe firme u poslovnoj komunikaciji, reklamiranju, označavanju robe i puštanju takve robe u promet. Radnja izvršenja određena je alternativno i sastoji se u upotrebi (posluži) tuđe firme ili u unošenju pojedinih obilježja tuđe firme ili druge oznake u svoju firmu.²⁴

Djelo se može počinuti kada se postupa s namjerom (*dolus*).²⁵

20 Cit. ANTONIĆ, V., *Krivičnopravna zaštita*, u Priručnik iz oblasti intelektualnog vlasništva, CLDP, BiH, 2013., str. 298.

21 Djelo postoji nezavisno od toga je li cilj i ostvaren. Cit. Tomić, Z., *Krivično pravo II – Posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007., str. 205.

22 S obzirom na raspoložive recentne presude Suda BiH u ovim kaznenim predmetima najčešće je riječ o počiniteljima koji su strani, ponajviše kineski državljani, a također i krivotvorena roba označena tuđim, najčešće čuvenim žigovima, kineskog je porijekla. To upućuje na moguće kanale tijeka takve robe, što traži stalni carinski nadzor prometa robe na granici.

23 Tako i Šuperina, M., Kolar-Gregorić, T., Cvitanović, L., *Zaštita industrijskog vlasništva – prava žiga u hrvatskom kaznenom pravu i praksi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 14., br. 2/2007., str. 978.

24 Tako Antonić, V., *op. cit.*, str. 299. Za sudsku praksu u BiH vidi presudu u predmetu Općinskog suda u Mostaru broj 58 0 K 094481 11 Kps od 28. lipnja 2011. godine, prema kojoj je optuženi M. P. oglašen krivim da je tokom 2008. godine u mjestu M., kao vlasnik "m.Company", s ciljem obmane kupca, Informativnom centru "Mir M." d. o. o. prodao 60 religioznih kipića, a koje je prethodno uvezao iz Kine i na kojima je utisnut žig F. Pinton i nalijepljene naljepnice i deklaracije s istim potpisom, iako je znao, s obzirom na zemlju uvoza – Kinu, i cijenu plaćenih kipića – 5 eura po komadu, da je riječ o krivotvorenim kipićima umjetnika iz Italije Francesca Pintona i da on kod ovlaštenog uvoznika "V. G." košta 40 eura po komadu. Nadalje, vidi presudu u predmetu Osnovnog suda u Banjaluci broj 71-K-066296-09.K 2 od 12. ožujka 2010. godine kojom je optuženi K. Z. oglašen krivim da je u vremenskom periodu od prosinca 2008. godine do svibnja 2009. godine u B. L., u svojoj kući u naselju T., ul. B. P., u namjeri da obmane kupce, poslužio se tuđom firmom i to oznakom deterdženta za veš marke "Tide", tako što je organizirao prepakiranje deterdženta "Onix" i "Avaks" u falsificiranu ambalažu "Tide" koju je predhodno nabavio od NN osobe s nadimkom "Pižon", da bi zatim vrećice deterdženta zatvarao pomoću mašine tzv. varalice i prevezio radi daljnje prodaje u samostalno trgovinske radnje na pijaci u B. L.

25 O tome vidi presudu Suda BiH, KPS – 117/08, od 16.

Kako se podaci o firmi objavljuju i javno su dostupni u registrima društava, počinitelj se ne bi mogao uspješno braniti da mu podaci o tuđoj firmi nisu bili poznati, jer je riječ o tzv. neizravnoj namjeri, ali mu se mora omogućiti obaranje takve pretpostavke.²⁶ Dakle, kod procjene oblika krivnje valja voditi računa da po pozitivnim zakonskim rješenjima zona kaznenog djela nije ipak proširena na sve postupke kojima se povređuje tuđa firma, neovisno o cilju s kojim postupaju počinitelj. Za kaznenu odgovornost potreban je, dakle, umišljaj, osim kojeg mora postojati i posebno subjektivno obilježje iz čl. 264. KZ-a FBiH.²⁷ Naime, eksplicitno je propisana odgovornost samo u slučaju postupanja počinitelja s ciljem obmanjivanja kupaca odnosno korisnika usluga. Dakle, unutar subjektivnog obilježja djela je i postojanje svijesti o prijevornoj upotrebi tuđe firme. *Dolusom* bi trebalo obuhvatiti i stjecanje protupravne imovinske koristi i/ili prouzročenja materijalne i/ili nematerijalne štete drugoj osobi, iako to nije eksplicitno predviđeno zakonskim normama u KZ-u FBiH.

Prema KZ-u FBiH, pokušaj kaznenog djela neovlaštene upotrebe tuđe firme ne bi bio kažnjiv. Svakako bi *de lege ferenda* trebalo eksplicitno propisati kažnjavanje za pokušaj tog kaznenog djela zbog opasnosti za normalno tržišno nastupanje privrednih društava odnosno lojalno prometovanje roba i usluga na tržištu.

ožujka 2009. Citiramo dio obrazloženja navedene presude: *Na osnovu okolnosti i uobičajenih procedura pod kojim se u poslovnom prometu vrši kupovina i uvoz robe stranog porijekla, sud zaključuje da je optuženi znao da uvozi robu sa krivotvorenim robnim znakom i da na taj način vrši krivično djelo, te da je bio potpuno svjestan svog djela i htio njegovo izvršenje. Sud primjećuje da odbrana nije podnosila prigovore u pogledu isključivanja krivične odgovornosti“.*

26 Česti su slučajevi u sudskoj praksi da počinitelj priznaje krivicu pred Tužilaštvom – Tužiteljstvom BiH, o čemu se sačinjava i potpisuje sporazum, koji se prosljeđuje Sudu BiH koji onda potvrđuje sporazum o priznanju krivice i donosi presudu. O tome vidjeti slučajeve sporazuma o priznanju krivice u predmetima Tužilaštva BiH, KT – 112/08 od 24. veljače 2009. KT-25/08 od 24. veljače 2009.

27 Tako i Tomić, Z., *ibid.*

Za djelo iz čl. 264. KZ-a FBiH, koje obuhvaća povredu žiga i firme, propisana je kazna zatvora do jedne godine.²⁸ Čudi stanovište ovog zakonodavca kod propisivanja različitih kazni za kaznena djela neovlaštene upotrebe različitih prava industrijskog vlasništva. Naime, KZ FBiH u odredbi čl. 262. za neovlaštenu upotrebu pronalazačkog prava predviđa kaznu zatvora od tri mjeseca do pet godina, a u odredbi čl. 263. za neovlašteno korištenje tuđeg uzorka ili modela kaznu zatvora do tri godine, odnosno u slučaju kad se neovlašteno objavi predmet prijave modela ili uzorka novčanu kaznu i kaznu zatvora do pet godina. Kako su firma i žig nesporno bitni segmenti ne samo intelektualnog kapitala nego i ukupne vrijednosti i imovine poduzetnika, određivanje relativno niskih kazni zatvora za krivotvorenje žigova i neovlaštenu upotrebu firme u odnosu na neovlaštene upotrebe izuma odnosno industrijskog dizajna nisu utemeljene ni na kriminalnopolitičkim, ni na kaznenopravnim aspektima, a posebice ne na ekonomskim i gospodarskim aspektima.²⁹

Kazneni postupak za ovo kazneno djelo po službenoj dužnosti pokreće i vodi nadležni državni tužitelj, za to postoje opravdani kaznenopravni i kriminalnopolitički razlozi,

28 Njemačkim Zakonom o žigovima zapriječena je kazna zatvora do tri godine, dok je za kvalificirani oblik kaznenog djela predviđena kazna zatvora u trajanju do pet godina. Cit. Giefers, H. W., Markenschutz, 4. Auflage, R. Haufe Verlag, Freiburg i. Br., 1995., str. 159. Odredba čl. 261. Kaznenog zakona Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15) iz 2011. glasi: (1) *Tko neovlašteno uporabi tuđu tvrtku ili u nju unese obilježja koja stvaraju zabunu glede predmeta poslovanja trgovačkog društva, identiteta ili povezanosti s drugim društvom, i na taj način pribavi imovinsku korist ili prouzroči štetu, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.* (2) *Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka počinitelj će se kazniti.* Detaljnije Zlatović, D., *Kaznenopravna zaštita u području prava intelektualnog vlasništva i kompjutorskog prava u Republici Hrvatskoj*, Pravni zapisi, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, god. VI., br.2., 2015., str. 394.-427.

29 Vidi presudu Suda BiH, Sarajevo, K-6/08, od 11. ožujka 2008., gdje je izrečena uvjetna osuda uz novčanu kaznu od 3.000,00 km kao sporednu kaznu uz mjeru sigurnosti oduzimanja predmeta izvršenja kaznenog djela.

jer je namjera počinitelja da obmani korisnika ili potrošača (*dolus coloratus*).

Prema članku 141. st. 1. točka a) KZ-a FBiH, sud može odrediti da se javno objavi o trošku počinitelja presuda kojom se proglašava krivim počinitelj kaznenog djela koji je pravna osoba. Naime, samo se pravnoj a ne i fizičkoj osobi, može za krivično djelo izreći, osim sigurnosnih mjera oduzimanja predmeta iz člana 78. KZ-a FBiH, i sigurnosna mjera objave presude.³⁰

Sigurnosna mjera objave presude izriče se kad bi bilo korisno da javnost sazna za osudu, naročito ako bi objava presude bila od koristi za otklanjanje opasnosti za život ili zdravlje ljudi ili za sigurnost prometa ili za privredu. S obzirom na značaj krivičnog djela i potrebu da javnost sazna za osudu, sud će ocijeniti hoće li se presuda objaviti u štam-

pi, na radiju ili televiziji ili u više navedenih sredstava javnog informiranja, i ujedno hoće li se objaviti obrazloženje presude u cijelosti ili u izvodu, uzimajući pritom u obzir da se načinom objave omogući obaviještenost svih u čijem je interesu objava presude.

4. Zaključak

Iako se u sustavu pravne zaštite tvrtke preferira modalitet sudske zaštite tvrtke iz temeljnih propisa o trgovačkim društvima, to ne isključuje mogućnost kaznenopravne zaštite tvrtke prema pozitivnom kaznenom zakonodavstvu. Kroz analizu novog kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine, aktualizira se ovaj modalitet zaštite u smislu njegovog kvalitetnijeg prepoznavanja odnosno usporedbe rješenja u komparabilnim pravnim sustavima u cilju noveliranja postojeće regulacije.

³⁰ Vidi čl. 141. KZ-a RS i čl. 142. KZ-a

INSOLV-INFO®
TEHNOLOGIJA IUS-INFO

Financijske informacije za sve poslovne subjekte u Republici Hrvatskoj.

Svakodnevno na e-mail primajte kvalitetne, potpune i točne informacije o vašim dužnicima i partnerima.

Samo kod nas podatke prikuplja i obrađuje stručni tim pravnika sa vrhunskom IT podrškom.

www.insolvinfo.hr

Nova pravila o obveznom objavljivanju informacija o potencijalnim aranžmanima agresivnog poreznog planiranja i odvjetnička tajna

U okviru plana borbe protiv agresivnog poreznog planiranja, Europska unija donijela je šestu Direktivu o administrativnoj suradnji na području oporezivanja koja je stupila na snagu 25. lipnja 2018. godine. Tom se Direktivom nameće obveza svim posrednicima, uključujući i odvjetnicima, da redovito izvješćuju poreznu upravu o svojim klijentima, planiranoj poreznoj strukturi, vrijednosti transakcije u tzv. „prekogrančnim aranžmanima o kojima se izvješćuje“. U ovom se članku pobliže razjašnjavaju detalji te Direktive te posebno ukazuje na moguću koliziju ove obveze s obvezom čuvanja odvjetničke tajne.

Ključne riječi: agresivno porezno planiranje, administrativna suradnja na području oporezivanja, Europska unija, odvjetnička tajna

Piše:

Nevja Čičin-Šain

Viša asistentica
na Katedri za
financijsko pravo
i financijsku znanost,
Pravni fakultet
u Zagrebu

Uvod

Nedavne porezne afere koje su izašle na vidjelo iz tzv. „Lux Leaks“, „Panama papers“, „Paradise papers“, „Malta Leaks“ privukle su pažnju poreznih uprava na ulogu poreznih posrednika (poreznih savjetnika, odvjetničkih društava, revizora, knjigovođa, konzultanata...) u strukturiranju poreznih aranžmana kojima se omogućuje tzv. agresivno porezno planiranje.

U skladu s preporukama predviđenima u mjeri br. 12 Projekta o sprječavanju smanjenja porezne osnovice i premještanja dobiti Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD BEPS Project), Europska

unija odlučila je uvesti nova pravila kojima se zakonski obvezuje sve osobe koje se bave poreznim posredovanjem da prijave poreznim tijelima određene prekogranične aranžmane koji bi se mogli upotrijebiti za agresivno porezno planiranje.

To je učinjeno u obliku šeste izmjene Direktive Vijeća o administrativnoj suradnji na području oporezivanja (DAC), pod nazivom *Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje.*

Direktiva je stupila na snagu 25. lipnja 2018. godine¹. Nova pravila za izvješćivanje trebaju biti implementirana u nacionalne zakone do kraja 2019., a početak će se primjenjivati od 1. srpnja 2020. godine. Posrednici i relevantni porezni obveznici, gdje je to potrebno, bit će obvezni prvi put podnijeti tražene podatke do 31. kolovoza 2020. godine. Međutim, potrebno je naglasiti da će posrednici tada morati izvijestiti i u pogledu aranžmana čiji je prvi korak proveden između 25. lipnja 2018. i 1. srpnja 2020. (čl. 8.ab t. 12. Direktive). Države članice EU-a dužne su razmjenjivati informacije svaka tri mjeseca počevši od 31. listopada 2020. godine.

U skladu s navedenim, smatramo da je odvjetnike potrebno upozoriti na vremenski učinak te Direktive, odnosno na činjenicu da će biti potrebno izvješćivati i o transakcijama čiji je prvi korak poduzet od 25. lipnja 2018. nadalje.

U ovom članku autorica će stoga pobliže prikazati predmetna pravila te ukazati na potencijalno ograničavanje odvjetničke tajne u budućnosti u pogledu poreznog savjetovanja klijenata.

Tko se smatra posrednikom, a tko relevantnim poreznim obveznikom?

Pojam posrednika postavljen je vrlo široko. Posrednikom se smatra svaka osoba koja osmišljava, stavlja na tržište ili organizira prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje ili takav aranžman stavlja na raspolaganje s ciljem njegove provedbe ili upravlja njegovom provedbom (čl. 3. t. 21. Direktive).

Pod time se posebno misli na porezne savjetnike, računovođe, banke te odvjetnike koji osmišljavaju i promoviraju porezne aranžmane za svoje klijente.²

Posrednikom u širem smislu riječi ili tzv. „posrednikom iz članka 3. točke 21. drugog stavka“ smatra se svaka osoba koja, uzimajući u obzir relevantne činjenice i okolnosti i na temelju dostupnih informacija i relevantnog stručnog znanja i razumijevanja potrebnog za pružanje takvih usluga, zna ili bi se od nje u razumnoj mjeri moglo očekivati da zna da se obvezala na pružanje, izravno ili posredstvom drugih osoba, potpore, pomoći ili savjeta u pogledu osmišljavanja, stavljanja na tržište, organiziranja, stavljanja na raspolaganje s ciljem provedbe ili upravljanja provedbom prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje (čl. 3. t. 21. Direktive).

Svaka osoba ima pravo dostaviti dokaze o tome da nije znala i da se od nje u razumnoj mjeri nije moglo očekivati da zna da je bila uključena u prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje. U tu svrhu, ta se osoba može pozvati na sve relevantne činjenice i okolnosti, kao i na dostupne informacije i svoje relevantno stručno znanje i razumijevanje (čl. 3. t. 21. Direktive).

Da bi se nova pravila odnosila na posrednika, on mora imati neku poveznicu s nekom od država članica Europske unije. Radi se ili o poreznoj rezidentnosti u EU-u, ili da posrednik pruža usluge preko neke stalne poslovne jedinice (SPJ)³ koja se na-

3 Stalnom poslovnom jedinicom prema članku 45. Općeg poreznog zakona smatra se stalno mjesto poslovanja preko kojega se poslovanje društva obavlja u cijelosti ili djelomično. Stalnom poslovnom jedinicom smatraju se posebno: 1. mjesto stvarne uprave, 2. podružnica, 3. ured, 4. tvornica, 5. radionica, 6. rudnik, naftni ili plinski izvor, kamenolom ili bilo koje drugo mjesto iskorištavanja prirodnih bogatstava. Također, smatra se da postoji stalna poslovna jedinica kad osoba koja nije zastupnik sa samostalnim statusom djeluje u ime društva te ima ovlasti da zaključuje ugovore u ime toga društva, što uobičajeno čini, osim ako su njezine djelatnosti ograničene na djelatnosti navedene u stavku 4. ovoga članka, koje, ako bi se obavljale preko stalnog mjesta poslovanja, ne bi to stalno mjesto poslovanja činile stalnom poslovnom jedinicom (tzv. *zavisni zastupnik*). Ne smatra se da društvo ima stalnu poslovnu jedinicu samo zato što svoje poslovanje obavlja preko posrednika, generalnog komisionara ili drugoga zastupnika sa

1 Dvadeset dana nakon objave u Službenom listu Europske unije L 139/1 5. lipnja 2018. godine.

2 https://ec.europa.eu/taxation_customs/node/959_en

Svaka osoba ima pravo dostaviti dokaze o tome da nije znala i da se od nje u razumnoj mjeri nije moglo očekivati da zna da je bila uključena u prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje. U tu svrhu, ta se osoba može pozvati na sve relevantne činjenice i okolnosti, kao i na dostupne informacije i svoje relevantno stručno znanje i razumijevanje (čl. 3. t. 21. Direktive).

lazi u EU-u, ili da je posrednik osnovan u državi članici, ili da je uređen zakonima države članice, ili da je registriran pri strukovnom udruženju u području pravnih, poreznih ili savjetodavnih usluga u državi članici.

To znači da ako pravni savjet pruži odvjetnik izvan Europske unije koji nema nijednu od navedenih poveznica s Europskom unijom, tada se na njega ta pravila logično neće odnositi. Međutim, ovdje je potrebno naglasiti da će tada ta obveza izvještavanja preći na samog klijenta. Isto tako, ako bi tuzemno odvjetničko društvo pružalo usluge koje bi se prikazivale kao usluge stranog odvjetničkog društva ili općenito posrednika, tada bi se to domaće društvo i dalje moglo smatrati posrednikom ako se dokaže da je ono pravi posrednik koji pruža savjete neizravno, preko drugih osoba. Pojam *relevantni porezni obveznik* označava pak svaku osobu kojoj se „prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje“ stavlja na raspolaganje s ciljem njegove provedbe, ili koja je spremna provesti prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje, ili koja je provela prvi korak takvog aranžmana. Prema tome, svaki klijent kojem odvjetnik stavlja na raspolaganje određeni porezni

.....
samostalnim statusom, ako te osobe rade u okviru svoje redovite poslovne djelatnosti, (tzv. *nezavisni zastupnik*).

aranžman (u obliku individualnog savjeta na temelju predočenog činjeničnog stanja ili ponude već osmišljenog poreznog planiranja, tzv. *utrživi aranžmani*), svaki klijent koji je izrazio nakanu da provede takav aranžman te svaki klijent koji je već poduzeo prvi korak smatrat će se relevantnim poreznim obveznikom.

Važno je naglasiti da se za *relevantnog poreznog obveznika* ne traži da ima poveznicu s Europskom unijom (da bude rezident ili državljanin EU-a), kao što se to traži za posrednika. Prema tome i državljanin treće države bez porezne rezidentnosti na području EU-a, a koji sudjeluje u nekom „prekograničnom aranžmanu o kojem se izvješćuje“ bit će obuhvaćen tim pojmom. Naravno da se poveznica s Europskom unijom očituje kroz činjenicu da on sudjeluje u prekograničnom aranžmanu koji se odnosi na više od jedne države članice EU-a, ili na jednu državu članicu EU-a i treću zemlju, što će biti obrađeno u nastavku članka.⁴

„Relevantni porezni obveznik“ će u određenim slučajevima morati sam prijaviti porezni aranžman umjesto posrednika i to u tri situacije: (a) ako posrednik ima pravo na izuzeće od izvješćivanja zbog profesionalne tajne ili, (b) ako posrednika uopće nema, već je porezni obveznik samostalno osmislio porezni aranžman (primjerice u slučaju korištenja vlastitih tzv. *in-house* pravnik), ili je (c) posrednik izvan Europske unije.

Odvjetnička tajna

Očito je da je nova obveza izvješćivanja poreznoj upravi o pravnim poslovima koje je klijent poduzeo u suprotnosti s odvjetničkom tajnom. Direktiva je u članku 5. predvidjela da je na državi članici da regulira taj sukob zakona. Naime, svaka dr-

.....
4 Vidi *infra* str. 4.

žava članica *može* poduzeti mjere koje su potrebne kako bi posrednicima omogućilo izuzeće od obveze podnošenja informacija o prekograničnom aranžmanu o kojem se izvješćuje, ako bi se obvezom izvješćivanja prekršila obveza čuvanja profesionalne tajne na temelju nacionalnog prava te države članice.

Ovime je državi članici dana mogućnost uvođenja izuzeća od obveze izvješćivanja, ali sukladno gramatičkom i sustavnom tumačenju teksta Direktive, to znači da obveza izvješćivanja vrijedi za sve posrednike, osim ukoliko država članica izrijekom ne predvidi da se za određene kategorije posrednika ne uvodi izuzeće od izvještavanja.

Direktiva određuje da posrednici koji bi na temelju domaćeg prava imali pravo na izuzeće imaju to pravo samo u mjeri u kojoj posluju unutar ograničenja mjerodavnog nacionalnog zakonodavstva kojim se uređuje njihova djelatnost.

Ako država članica predvidi izuzeće od izvješćivanja za, primjerice, odvjetnike, ona mora poduzeti potrebne mjere kako bi se od posrednika zahtijevalo da bez odgode obavijeste sve druge posrednike ili, ako takvih posrednika nema, relevantnog poreznog obveznika (klijenta, op. a.) o obvezama izvješćivanja.

Trenutačno nemamo saznanja o stajalištu Republike Hrvatske u pogledu reguliranja interakcije odvjetničke tajne te novih obveza izvještavanja. U svakom slučaju, odvjetnici bi trebali skrenuti pozornost svojih klijenata na potencijalnu obvezu izvještavanja o tim poslovnim aranžmanima (nastalima nakon 25. lipnja 2018. godine) bilo od samog odvjetnika ili od drugog uključenog posrednika, ili u konačnici samog klijenta ako je isti „relevantni porezni obveznik“.

O kojim je aranžmanima riječ?

Direktiva izričito koristi izraz „aranžman“ što je karakterističan izraz koji se zadnjih godina koristi u pravu Europske unije, pogotovo u kontekstu poreznih stvari. Tako se u Preporuci Europske komisije od 6. prosinca 2012. godine o agresivnom poreznom planiranju, C(2012) 8806 final, u točki 4.3. definira aranžman kao: „*svaka transakcija, shema, radnja, operacija, dogovor, dozvola, sporazum, obećanje, poduzeće ili događaj. Aranžman se može sastojati od jednog ili više koraka ili dijelova.*“⁵

Isključivo domaći porezni aranžmani neće se trebati prijavljivati. Izvješćivanje će se primjenjivati samo na aranžmane koji su: a) prekogranični te b) koji imaju određeno obilježje koje stvara potrebu da se o njima izvijesti porezna uprava (eng. *reportable*). Važno je naglasiti kako se pod pojmom aranžman svrstava i niz aranžmana te da se jedan aranžman može sastojati od niza koraka ili dijelova.

Prekogranični aranžman

„Prekogranični aranžmani“ u skladu s Direktivom onaj je aranžman koji obuhvaća više od jedne države članice ili jednu državu članicu i treću zemlju, pri čemu je ispunjen najmanje jedan od sljedećih uvjeta:

- (a) sudionici u aranžmanu nisu svi rezidenti u porezne svrhe u istoj jurisdikciji, drugim riječima, ili
- (b) jedan ili više sudionika u aranžmanu istodobno su rezidenti u porezne svrhe

5 “For the purposes of point 4.2 an arrangement means any transaction, scheme, action, operation, agreement, grant, understanding, promise, undertaking or event. An arrangement may comprise more than one step or part.” Ovdje se očito radi o utjecaju *common law* na europskog zakonodavca te korištenju terminologije koja je strana kontinentalnom pravu. U hrvatskom zakonodavstvu izraz aranžman tako nalazimo u Zakonu o porezu na dobit, NN 50/16, u članku 5.a koji je isto tako nastao kao posljedica prenošenja Europskog prava u domaći pravni poredak.

- u više od jedne jurisdikcije (*aranžman obuhvaća tzv. dvostruke rezidente*), ili
- (c) jedan ili više sudionika u aranžmanu posluje u drugoj jurisdikciji preko stalne poslovne jedinice koja se nalazi u toj jurisdikciji, a taj je aranžman dio poslovanja ili cjelokupno poslovanje te stalne poslovne jedinice (SPJ), ili
- (d) jedan ili više sudionika u aranžmanu obavlja djelatnost u drugoj jurisdikciji, a da pritom nije rezident u porezne svrhe u toj jurisdikciji niti je u njoj uspostavio stalnu poslovnu jedinicu, ili
- (e) takav aranžman može imati učinak na automatsku razmjenu informacija ili identifikaciju stvarnog vlasništva.

· Aranžman o kojem se izvješćuje Naravno da bi prijavljivanje svih prekograničnih pravnih poslova poreznoj upravi bilo bespredmetno i nesvrshodno. Stoga je bilo potrebno identificirati koji su to prekogranični pravni poslovi „rizični“, odnosno koji bi mogli biti upotrebljeni za agresivno porezno planiranje.

Tako je u Prilogu IV. Direktive određena lista obilježja⁶ (eng. *hallmarks*) koje prekogranični aranžman mora imati kako bi postao prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje (eng. *reportable cross-border arrangement*). Više obilježjima u nastavku teksta.

- Utrživi aranžmani i posebno prilagođeni aranžmani

Uvodno navedene porezne afere pokazale su da su porezni posrednici često sami prospektirali klijente te im nudili već razrađene porezne sheme koje su prelazile u sferu zloporabe prava ili su bile ilegalne. Te sheme su se mogle primijeniti na čitav niz poreznih obveznika, a da se pritom nisu trebale previše mijenjati za prilagodbu pravnoj situaciji određenog klijenta. Direktiva je stoga uvela pojam „*utrživi aranžman*“

koji znači prekogranični aranžman koji je osmišljen, stavljen na tržište, spreman za provedbu ili je stavljen na raspolaganje s ciljem njegove provedbe, a da pritom ne treba znatnu prilagodbu (čl. 3. t. 24. Direktive). U engleskom prijevodu takvi se aranžmani nazivaju „*marketable arrangements*“. Svi ostali aranžmani koji nisu utrživi nazivaju se „posebno prilagođeni aranžmani“, odnosno „*bespoke arrangements*“. Razlika između tih aranžmana očituje se u posebnim rokovima za izvješćivanje.

Rok za izvješćivanje

Prvo izvješćivanje odnosi se na „tranzicijsko“ razdoblje, odnosno na vremensko razdoblje, između 25. lipnja 2018. godine (datum stupanja na snagu Direktive) te 1. srpnja 2020. godine (datum početka primjene Direktive). Posrednici i relevantni porezni obveznici, prema potrebi, podnose informacije o tim „prekograničnim aranžmanima o kojima se izvješćuje“ do 31. kolovoza 2020.

Nakon tog tranzicijskog razdoblja, svaki posrednik (odvjetnik) treba prijaviti nadležnom tijelu informacije u vezi sa svakim novim „prekograničnim aranžmanima o kojima se izvješćuje“ koje su im poznate ili koje su u njihovu suposjedu ili se nalaze pod njihovom kontrolom, u roku od 30 dana od:

- (a) dana u kojem je prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje stavljen na raspolaganje s ciljem njegove provedbe, ili
- (b) dana u kojem je prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje spreman za provedbu, ili
- (c) od trenutka kada je napravljen prvi korak u provedbi prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje, ovisno o tome koja od te tri navedene okolnosti nastupi ranije.

⁶ Vidi *infra* str. 9.

U slučaju „utrživih aranžmana“, posrednik će trebati svaka tri mjeseca sastaviti periodično izvješće s ažuriranim sljedećim informacijama, a koje su postale dostupne nakon podnošenja posljednjeg izvješća:

- (a) identifikaciju posrednikâ i relevantnih poreznih obveznika, uključujući njihovo ime, datum i mjesto rođenja (u slučaju pojedinca), rezidentnost u porezne svrhe i porezni identifikacijski broj te, prema potrebi, osobe koje su povezana društva relevantnog poreznog obveznika
- (b) datum na koji je poduzet ili na koji će biti poduzet prvi korak u provedbi prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje
- (c) navođenje države članice relevantnog poreznog obveznika ili više njih i svih drugih država članica kojih bi se prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje mogao ticati
- (d) navođenje svih drugih osoba u državi članici na koje bi prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje mogao utjecati, uz navođenje država članica s kojima je ta osoba povezana.

„Posrednici iz članka 3. točke 21. drugog stavka“ obvezni su podnijeti informacije u roku od 30 dana počevši od dana u kojem su, izravno ili posredstvom drugih osoba, pružili potporu, pomoć ili savjet (članak 8.ab, stavak 1, podstavak 2. Direktive).

U slučaju da „relevantni porezni obveznik“ u situacijama u kojima obveza prelazi na njega⁷ mora podnijeti izvješće, tada se primjenjuje isti rok od 30 dana koji počinje teći od istih okolnosti, odnosno počevši od dana u kojem je prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje stavljen tom relevantnom poreznom obvezniku na raspolaganje s ciljem njegove provedbe, ili nakon što je taj aranžman spreman za provedbu

Porezne afere pokazale su da su porezni posrednici često sami prospektirali klijente te im nudili već razrađene porezne sheme koje su prelazile u sferu zloporabe prava ili su bile ilegalne. Te sheme su se mogle primijeniti na čitav niz poreznih obveznika, a da se pritom nisu trebale previše mijenjati za prilagodbu pravnoj situaciji određenog klijenta. Direktiva je stoga uvela pojam „utrživi aranžman“ koji znači prekogranični aranžman koji je osmišljen, stavljen na tržište, spreman za provedbu ili je stavljen na raspolaganje s ciljem njegove provedbe, a da pritom ne treba znatnu prilagodbu

od relevantnog poreznog obveznika, ili trenutka kada je napravljen prvi korak u njegovoj provedbi u vezi s relevantnim poreznim obveznikom, ovisno o tome što nastupi ranije (čl. 8.ab t. 7. Direktive).

Kome se podnosi izvješće

Izvješće s informacijama o „prekograničnim aranžmanima o kojima se izvješćuje“ podnosi se nadležnom tijelu države članice koje će biti određeno nacionalnim zakonom kojim se Direktiva provodi. U Republici Hrvatskoj trenutačno su Direktive o administrativnoj suradnji (DAC 1-5) provedene i objedinjene u Zakonu o administrativnoj suradnji u području poreza⁸, pa je za pretpostaviti da će i ova Direktiva, koja je zapravo 6. izmjena inicijalne Direktive o administrativnoj suradnji u području poreza, biti provedena izmjenama i dopunama tog Zakona.

⁷ Vidi *supra* str. 3.

⁸ Narodne novine, br. 115/16, 130/17)

Ako posrednik djeluje na području više država članica, tada će podnijeti izvješće samo u državi članici koja je prva na popisu u nastavku⁹:

- (a) država članica u kojoj je posrednik rezident u porezne svrhe
- (b) država članica u kojoj posrednik ima stalnu poslovnu jedinicu preko koje se pružaju usluge u vezi s aranžmanom
- (c) država članica u kojoj je posrednik osnovan ili je uređen njezinim zakonima
- (d) država članica u kojoj je posrednik registriran pri strukovnom udruženju u području pravnih, poreznih ili savjetodavnih usluga.

Ako je pak „relevantni porezni obveznik“ taj koji je obvezan nadležnim tijelima u više od jedne države članice podnijeti informacije o prekograničnom aranžmanu o kojem se izvješćuje, takve informacije podnose se samo nadležnim tijelima države članice koja je prva na popisu u nastavku:

- (a) država članica u kojoj je „relevantni porezni obveznik“ rezident u porezne svrhe
- (b) država članica u kojoj „relevantni porezni obveznik“ ima stalnu poslovnu jedinicu koja ostvaruje koristi od aranžmana
- (c) država članica u kojoj „relevantni porezni obveznik“ prima dohodak ili ostvaruje dobit, iako relevantni porezni obveznik nije rezident u porezne svrhe i nema stalnu poslovnu jedinicu u bilo kojoj državi članici
- (d) država članica u kojoj „relevantni porezni obveznik“ obavlja djelatnost, iako „relevantni porezni obveznik“ nije rezident u porezne svrhe i nema stalnu poslovnu jedinicu u bilo kojoj državi članici.

⁹ Ovime se uređuje redosljed kojoj od više potencijalnih država članica se to izvješće treba podnijeti (tj. prvoj državi na popisu koja je za tog posrednika relevantna).

Postoje situacije u kojima bi posrednik, usprkos utvrđenom redosljedu primjenom gore navedenih kriterija, morao podnijeti izvješće u dvjema državama članicama, npr. u slučaju da se radi o odvjetničkom društvu koje je dvostruki porezni rezident¹⁰ ili, primjerice, da posrednik izvan Europske unije pruža porezne usluge preko dvije ili više SPJ (npr. ured ili poslovnica) koje se nalaze u različitim državama članicama. Tada će se takav posrednik, u vidu sprečavanja pretjeranog administrativnog tereta, izuzeti od obveze podnošenja informacija u jednoj državi članici ako ima dokaz, u skladu s nacionalnim pravom, da su iste informacije podnesene u drugoj državi članici.

Također, moguća je situacija u kojoj postoji više od jednog posrednika (primjerice, uz odvjetnički ured prekogranični porezni aranžman o kojem se izvješćuje razrađuju i porezni savjetnik te banka). Tada obvezu podnošenja informacija imaju svi posrednici. Jedan posrednik se izuzima od obveze podnošenja informacija samo u mjeri u kojoj ima dokaz, u skladu s nacionalnim pravom, da je informacije već podnio drugom posredniku.

S druge strane, ako postoji više „relevantnih poreznih obveznika“ koji se koriste prekograničnim aranžmanom o kojem se izvješćuje, tada će obvezu izvješćivanja imati samo onaj relevantni porezni obveznik koji je *prvi* na popisu u nastavku:

- (a) relevantni porezni obveznik koji je s posrednikom dogovorio prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje
- (b) relevantni porezni obveznik koji upravlja provedbom aranžmana.

¹⁰ Primjerice da je osnovano i registrirano u državi članici koja poreznu rezidentnost utvrđuje prema mjestu registracije sjedišta (eng. *registered seat*), dok mu se mjesto stvarne uprave nalazi u drugoj državi članici, te da ta država članica smatra upravo tu okolnost relevantnom za utvrđivanje porezne rezidentnosti (eng. *place of effective management*).

Ako je takvih „prvih“ više (primjerice, ako ih je više ugovorilo aranžman s posrednikom), tada svi moraju podnijeti izvješće, osim ako ne dokažu, u skladu s nacionalnim pravom, da je već drugi relevantni porezni obveznik podnio takve informacije.

Svaki relevantni porezni obveznik poreznoj upravi mora nadalje podnositi informacije o svojoj upotrebi aranžmana u svakoj od godina u kojima ga je upotrebljavao (članak 8.ab t. 11 Direktive).

O kojim je informacijama riječ?

- (a) identifikacija posrednika i relevantnih poreznih obveznika, uključujući njihovo ime, datum i mjesto rođenja (u slučaju pojedinca), rezidentnost u porezne svrhe i porezni identifikacijski broj te, prema potrebi, osobe koje su povezana društva relevantnog poreznog obveznika
- (b) pojedinosti o obilježjima utvrđenim u Prilogu IV. zbog kojih nastaje obveza izvješćivanja o prekograničnom aranžmanu
- (c) sažetak sadržaja prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje, uključujući upućivanje na ime pod kojim je općenito poznat, ako postoji, i opis relevantnih poslovnih aktivnosti ili aranžmana u apstraktnom smislu u kojem se ne otkrivaju poslovne, industrijske ili profesionalne tajne ni poslovni proces, ni informacije čije bi otkrivanje bilo u suprotnosti s javnim poretkom
- (d) datum na koji je poduzet ili na koji će biti poduzet prvi korak u provedbi prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje
- (e) pojedinosti o nacionalnim odredbama koje čine temelj prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje

- (f) vrijednost prekograničnog aranžmana o kojem se izvješćuje
- (g) navođenje države članice relevantnog poreznog obveznika ili više njih i svih drugih država članica kojih bi se prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje mogao ticati
- (h) navođenje svih drugih osoba u državi članici na koje bi prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje mogao utjecati, uz navođenje država članica s kojima je ta osoba povezana.

Činjenica da porezna uprava ne reagira na prekogranični aranžman o kojem se izvješćuje ne podrazumijeva prihvaćanje valjanosti ili poreznog tretmana tog aranžmana! (čl. 8.ab t. 15. Direktive).

Što s tim informacijama?

Ove informacije služe kao rani sustav za upozorenje poreznim upravama Europske unije o poreznim praksama određenog stupnja rizičnosti, kako bi one mogle pravovremeno reagirati izmjenama i dopunama zakona, administrativnim mjerama, prilagodbom plana poreznog nadzora te drugim mjerama s ciljem zaustavljanja nekog oblika agresivnog poreznog planiranja prije nego što uzrokuje (preveliku) štetu državnim proračunima. Budući da je ovdje riječ isključivo o prekograničnim aranžmanima, Direktiva predviđa sustav automatske razmjene podataka s ostalim državama članicama te u konačnici uspostavljanje sigurnog središnjeg direktorija za države članice koji će Europska komisija postaviti do 31. prosinca 2019. godine. Nadležna tijela svih država članica imaju pristup informacijama koje se evidentiraju u tom direktoriju, a Komisija ograničeni (samo za potrebe praćenja sustava).

Sankcije

Direktiva ne predviđa sankcije, već prepusta državama članicama da ih reguliraju

u zakonima kojima se prenosi u domaće zakonodavstvo. Ipak Direktiva predviđa da sankcije moraju biti „učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.” (eng. *effective, proportionate and dissuasive*).

Obilježja iz Priloga IV.

Kao što je bilo ranije napomenuto, nije potrebno izvijestiti o svim prekograničnim aranžmanima, već samo o onima koji imaju najmanje jedno od obilježja iz Priloga IV. Neka obilježja dovoljna su „sama za sebe“, dok kod drugih postoji uvjet da se, osim postojanja samog obilježja, utvrdi još i „ispitivanje osnovne koristi” (tzv. *main benefit test*).

Ispitivanje osnovne koristi je test koji se smatra zadovoljenim ako se može utvrditi da je ostvarivanje porezne pogodnosti osnovna korist ili jedna od osnovnih koristi za koje, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice i okolnosti, osoba može razumno očekivati da će proizići iz aranžmana.

U skladu s navedenim, obilježja su podijeljena u pet kategorija:

- A. Opća obilježja povezana s ispitivanjem osnovne koristi
- B. Posebna obilježja povezana s ispitivanjem osnovne koristi
- C. Posebna obilježja povezana s prekograničnim transakcijama (neka traže ispitivanje osnovne koristi, a neka ne)
- D. Posebna obilježja u vezi s automatskom razmjenom informacija i stvarnim vlasništvom
- E. Posebna obilježja povezana s transfernim cijenama.

A. Opća obilježja povezana s ispitivanjem osnovne koristi:

1. aranžman u kojem se relevantni porezni obveznik ili sudionik u aranžmanu obvezuje ispuniti uvjet *povjerljivosti* kojim se od njega može zahtijevati da drugim

posrednicima ili poreznim tijelima ne otkriva način na koji bi se tim aranžmanom mogla osigurati porezna pogodnost

2. aranžman u kojem *posrednik ima pravo na naknadu* (ili udio, naknadu za trošak financiranja ili druge naknade) za aranžman i ta je naknada određena uzimajući u obzir:

- (a) iznos porezne pogodnosti koja je proizišla iz aranžmana, ili
- (b) pitanje je li ta porezna pogodnost zaista proizišla iz aranžmana; to bi uključivalo obvezu posrednika da djelomično ili u cijelosti izvrši povrat naknada ako se namjeravana porezna pogodnost proizišla iz aranžmana ne ostvari djelomično ili u cijelosti.

3. aranžman koji obuhvaća bitno standardiziranu dokumentaciju i/ili strukturu te je dostupan više nego jednom relevantnom poreznom obvezniku bez potrebe za bitnim prilagodbama radi provedbe.

Ovdje nije riječ o specifičnim obilježjima samih aranžmana, već općenito o svim aranžmanima u kojima se klijenta obvezuje na određenu povjerljivost da drugima ne otkrije o čemu je u predmetu riječ, ili ako je naknada posrednika određena u postotku od porezne uštede klijentu, odnosno da je moguć povrat naknade posrednika klijentu ako ušteta nije ostvarena ili da se radi o „šabloniziranim“ pravnim strukturama. Te indicije nisu dovoljne same po sebi, već se mora ispitati koja je svrha tog aranžmana – isključivo ili pretežito ostvarivanje porezne uštede ili postoji i neki opravdani poslovni razlog iza aranžmana.

B. Posebna obilježja povezana s ispitivanjem osnovne koristi:

1. aranžman na temelju kojega sudionik u aranžmanu poduzima umjetne korake koji obuhvaćaju stjecanje poduzeća koje

posluje s gubitkom, prekid glavne djelatnosti tog poduzeća i upotrebu njegovih gubitaka radi smanjenja svoje porezne obveze, među ostalim prijenosom tih gubitaka u drugu jurisdikciju ili ubrzanom primjenom tih gubitaka

2. aranžman koji ima učinak pretvaranja prihoda u kapital, darove ili druge kategorije prihoda koje se oporezuju nižom poreznom stopom ili su oslobođene od poreza
3. aranžman koji uključuje kružne transakcije koje za posljedicu imaju fiktivno trgovanje financijskim sredstvima (*round-tripping*), i to uključivanjem posrednih subjekata bez druge primarne komercijalne funkcije ili transakcija koje se međusobno prebijaju ili poništavaju ili koje imaju slične značajke.

U toj kategoriji već je riječ o specifičnim obilježjima koje neki aranžman mora imati, međutim traži se isto tako ispitivanje osnovne koristi – je li ostvarivanje porezne pogodnosti osnovna korist ili jedna od osnovnih koristi za koje, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice i okolnosti, osoba može razumno očekivati da će proizići iz aranžmana.

C. Posebna obilježja povezana s prekograničnim transakcijama:

1. aranžman koji uključuje prekogranična plaćanja između dvaju ili više povezanih društava koja se mogu odbiti od poreza, pri čemu je ispunjen barem jedan od sljedećih uvjeta:
 - (a) primatelj nije rezident u porezne svrhe ni u jednoj poreznoj jurisdikciji
 - (b) iako je primatelj rezident u porezne svrhe u određenoj jurisdikciji, ta jurisdikcija:
 - i. ne propisuje obvezu plaćanja poreza na dobit ili propisuje plaćanje nulte ili gotovo nulte stope poreza

na dobit (*ovo obilježje mora imati i zadovoljeno ispitivanje osnovne koristi!!!*), ili

- ii. uvrštena je na popis jurisdikcija trećih zemalja koje su države članice zajedno ili u okviru OECD-a ocijenile kao nekooperativne
- (c) plaćanje je u cijelosti izuzeto od poreza u jurisdikciji u kojoj je primatelj rezident u porezne svrhe (*ovo obilježje mora imati i zadovoljeno ispitivanje osnovne koristi!!!*)
- (d) plaćanje podliježe povlaštenom poreznom režimu u jurisdikciji u kojoj je primatelj rezident u porezne svrhe (*ovo obilježje mora imati i zadovoljeno ispitivanje osnovne koristi!!!*).
2. odbici za istu amortizaciju imovine potražuju se u više od jedne jurisdikcije
3. oslobođenje od dvostrukog oporezivanja u pogledu iste stavke prihoda ili kapitala potražuje se u više od jedne jurisdikcije
4. postoji aranžman koji obuhvaća prijenos imovine i u kojem postoji materijalna razlika u iznosu koji se smatra plativim u zamjenu za imovinu u uključenim jurisdikcijama.

D. Posebna obilježja u vezi s automatskom razmjenom informacija i stvarnim vlasništvom:

1. aranžman kojim se može dovesti u pitanje obveza izvješćivanja u skladu s propisima kojima se provodi zakonodavstvo Unije ili bilo kojim jednako vrijednim sporazumima o automatskoj razmjeni informacija o financijskim računima, uključujući sporazume s trećim zemljama, ili kojim se iskorištava nepostojanje takvog zakonodavstva ili sporazumâ; takvi aranžmani uključuju barem sljedeće:
 - (a) upotrebu računa, proizvoda ili ulaganja koje nije, ili se za njega tvrdi da

- nije, financijski račun, ali ima značajke koje su u bitnoj mjeri slične značajkama financijskog računa
- (b) prijenos financijskih računa ili imovine ili upotrebu jurisdikcija koje ne obvezuje automatska razmjena informacija o financijskim računima s državom rezidentnosti relevantnog poreznog obveznika
- (c) ponovnu klasifikaciju prihoda i kapitala u proizvode ili plaćanja koji ne podliježu automatskoj razmjeni informacija o financijskim računima
- (d) prijenos ili konverziju financijske institucije ili financijskog računa ili njihove imovine u financijsku instituciju ili financijski račun ili imovinu koji ne podliježu izvješćivanju u skladu s automatskom razmjenom informacija o financijskim računima
- (e) upotrebu pravnih subjekata, aranžmana ili struktura kojima se uklanja ili se za njih tvrdi da uklanjaju izvješćivanje jednog ili više imatelja računa ili osoba koje imaju kontrolu u skladu s automatskom razmjenom informacija o financijskim računima
- (f) aranžmani kojima se dovode u pitanje postupci dubinske analize ili iskorištavaju slabosti postupaka dubinske analize kojima se financijske institucije služe radi ispunjavanja svojih obveza izvješćivanja informacija o financijskim računima, uključujući upotrebu jurisdikcija s neprimjerenim ili slabim sustavima provedbe zakonodavstva o sprečavanju pranja novca ili sa slabim zahtjevima u pogledu transparentnosti za pravne osobe ili pravne aranžmane.
2. aranžman koji uključuje netransparentan lanac pravnog ili stvarnog vlasništva uz upotrebu osoba, pravnih aranžmana ili struktura:
- (a) koje ne obavljaju znatnu gospodarsku djelatnost s pomoću odgovarajućeg osoblja, opreme, imovine i zgrada, i
- (b) koje su osnovane ili pod kontrolom ili se njima upravlja ili imaju rezidentnost ili poslovni nastan u bilo kojoj jurisdikciji koja nije jurisdikcija rezidentnosti jednog ili više stvarnih vlasnika imovine koju drže takve osobe, pravni aranžmani ili strukture, i
- (c) pri čemu se ne može identificirati stvarne vlasnike takvih osoba, pravnih aranžmana ili struktura, kako su definirani u Direktivi (EU) 2015/849.
- Ova kategorija obilježja vezana je za aranžmane namijenjene zaobilaženju automatske razmjene podataka o financijskim računima (uključujući obveze koje proizlaze iz ugovora s trećim zemljama) te razmjeni podataka o stvarnome korisniku (uz upućivanje na definiciju u Direktivi o sprječavanju pranja novca (EU) 2015/849), a što bi moglo imati za posljedicu izbjegavanje obveze prijavljivanja dohotka državi rezidentnosti, odnosno prebivališta.

E. Posebna obilježja povezana s transfernim cijenama su:

1. aranžman koji uključuje upotrebu jednostranih pravila sigurne luke (eng. *unilateral safe harbour rules*)
2. aranžman koji uključuje prijenos nematerijalne imovine čiju je vrijednost teško utvrditi; pojam nematerijalne imovine čiju je vrijednost teško utvrditi obuhvaća nematerijalnu imovinu ili prava u okviru nematerijalne imovine za koju, u trenutku njihova prijenosa između povezanih društava:
 - (a) ne postoje pouzdane usporedive vrijednosti, i
 - (b) u vrijeme pokretanja transakcije, predviđanja budućih novčanih tokova ili prihoda za koje se očekuje da će proi-

zići iz prenesene nematerijalne imovine ili pretpostavke koje se primjenjuju pri utvrđivanju vrijednosti nematerijalne imovine vrlo su nepouzdana, zbog čega je teško predvidjeti razinu konačnog uspjeha nematerijalne imovine u trenutku prijenosa.

3. aranžman koji uključuje prekogranični prijenos funkcija i/ili rizika i/ili imovine unutar grupe ako predviđena godišnja dobit prije kamata i poreza (EBIT) tijekom trogodišnjeg razdoblja nakon prijenosa, prenositelja ili prenositeljâ, iznosi manje od 50 posto predviđenoga godišnjeg EBIT-a tog prenositelja ili tih prenositeljâ u slučaju da prijenos nije izvršen.

Zaključak

Kao što je iz izloženoga vidljivo, automatska razmjena podataka između poreznih uprava država članica sve je prisutnija te obuhvaća sve veću količinu informacija. Porezna uprava tim će se novim informacijama vjerojatno poslužiti za hitno donošenje izmjena poreznih propisa s ciljem sprečavanja daljnje uporabe određenog aranžmana za kojega smatraju da se radi o zlouporabi prava te za poboljšanje plana poreznog nadzora.

Konkretno vezano za odvjetničku struku, takva pravila mogla bi dodatno oslabiti odvjetničku tajnu, već načetu obvezama izvještavanja u pogledu sprečavanja pranja novca. Sve će ovisiti o tome kako će Republika Hrvatska regulirati pitanje odvjetničke tajne u tom kontekstu, odnosno hoće li u izmjenama i dopunama zakona predvidjeti da je odvjetnička tajna razlog za izuzeće od izvješćivanja. I u tom slučaju, odvjetnik će imati obvezu upozoriti

Takva bi pravila mogla dodatno oslabiti odvjetničku tajnu, već načetu obvezama izvještavanja u pogledu sprečavanja pranja novca. Sve će ovisiti o tome kako će Republika Hrvatska regulirati pitanje odvjetničke tajne u tom kontekstu, odnosno hoće li u izmjenama i dopunama zakona predvidjeti da je odvjetnička tajna razlog za izuzeće od izvješćivanja. I u tom slučaju, odvjetnik će imati obvezu upozoriti klijenta da on sam mora izvijestiti poreznu upravu o postojanju tog aranžmana.

klijenta da on sam mora izvijestiti poreznu upravu o postojanju tog aranžmana.

Također, potrebno je već sada početi bilježiti sve predviđene informacije o prekograničnim poreznim aranžmanima o kojima se izvješćuje nastalima nakon 25. lipnja 2018. godine kako bi se mogla ispuniti zakonska obveza jednom kada pravila stupe na snagu, odnosno kako bi se klijentu olakšala njegova obveza ako će on morati izvještavati zbog toga što se odvjetnik smije pozvati na odvjetničku tajnu.

Zahtjev za mirno rješenje spora kao procesna pretpostavka dopustivosti tužbe, sudska praksa te novo zakonsko uređenje

Piše:
Krešimir Koketi
mag. iur.

.....
savjetnik
u Općinskom
državnom odvjetništvu
u Zagrebu

*Stajališta iznesena u ovom članku osobna su stajališta autora i ne predstavljaju stajalište institucije u kojoj je zaposlen.

U radu se analizira zahtjev za mirno rješenje spora propisan čl. 186.a Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, broj 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, dalje u tekstu: ZPP) u kontekstu procesne pretpostavke dopustivosti tužbe te novina koja je u institut uvedena nakon stupanja na snagu Zakona o državnom odvjetništvu (Narodne novine, broj 67/2018, dalje u tekstu: ZDO). Također, iznose se i određeni zaključci koji se oslanjaju na aktualnu sudska praksu s posebnim osvrtom na pravilo istovjetnosti subjektivnog i objektivnog identiteta predmeta spora iz zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbenog zahtjeva te se skreće pažnja na pitanja koja se postavljaju nakon nove zakonske regulative.

Uvod

U skladu s člankom 186.a ZPP-a, osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna je prije podnošenja tužbe obratiti se sa zahtjevom za mirno rješenje spora državnom odvjetništvu koje je stvar-

no i mjesno nadležno za zastupanje na sudu pred kojim namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske, osim u posebnim slučajevima.¹ Također, u istom članku propisano je da zahtjev za mirno rješenje spora mora sadržavati sve ono što mora sadržavati tužba.

U praksi, u velikom broju slučajeva, podnositelji zahtjeva, odnosno njihovi punomoćnici, odnose se prema navedenom institutu kao pukom ispunjavanju forme za dopustivost tužbe u parničnom postupku, ne očekujući u njemu pozitivan ishod. Zbog takvog (pogrešnog) pristupa, podnositelji zahtjeva obraćali su se državnom odvjetništvu s nepotpunim, nerazumljivim i neodređenim zahtjevima po kojima državno odvjetništvo nije moglo postupati.²

1 Npr. kod tužbi zbog smetanja posjeda, radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji, proglašenja ovrhe nedopuštenom, tužbi za ispravak u skladu s čl. 197. Zakona o zemljišnim knjigama (Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 114/2001, 100/2004, 107/2007, 152/2008, 126/2010, 55/2013, 60/2013, 108/2017) i dr.

2 Kao primjer navodi se stajalište Županijskoga suda u Varaždinu, izraženo u odluci Gž-2102/17 od 5. rujna 2018., koje se citira: „Zahtjev tužiteljice za mirno rješenje spora od 12. ožujka 2015. ne sadrži uopće zahtjev u pogledu glavne stvari. Naime zahtjev tužiteljice koji sadržajno glasi: „Da općinsko državno odvjetništvo donese odluku o zahtjevu za mirno rješenje spora“ ne

U takvim slučajevima državno odvjetništvo, radi uzimanja u razmatranje zahtjeva za mirno rješenje spora i donošenja državnoodvjetničke odluke, treba pozivati podnositelja zahtjeva na dopunu i ispravak podnesenog zahtjeva u skladu s čl. 38. st. 3. ZDO-a.³

Zbog toga, u praksi nije rijetkost da u parnici tužitelji (ranije podnositelji zahtjeva) iznose nove činjenice i dokaze koji nisu izneseni u postupku za mirno rješenje spora pred državnim odvjetništvom, a koji bi bili odlučni za osnovanost njihova zahtjeva. Drugim riječima, može se dogoditi da tužitelji u parnici dostave odlučne činjenice i dokaze, zbog kojih, da su ih dostavili u prethodnom postupku za mirno rješenje spora, državno odvjetništvo bi donijelo pozitivnu državnoodvjetničku odluku te bi to konstatali u izvansudskoj nagodbi.⁴

Prema tome, podnositelj zahtjeva, odnosno njegov punomoćnik, u postupku za mirno rješenje spora moraju nastojati iznijeti sve činjenice i dokaze kojima raspolažu, osobito one koje planiraju predložiti u parničnom postupku.⁵

U protivnom, ako bi podnositelj zahtjeva propustio iznijeti sve činjenice i dokaze u postupku za mirno rješenje spora, a koje bi

kasnije iznio u parničnom postupku, to bi moglo negativno utjecati na procesnu dopustivost tužbe te bi se takvim postupanjem tužitelj (nepotrebno) izložio opasnosti da mu tužba bude odbačena u skladu s čl. 186.a st. 6. ZPP-a, što se dalje u tekstu obrazlaže.

Oblik, određenost i potpunost zahtjeva

Zahtjev za mirno rješenje spora, u skladu s čl. 186.a st. 1. ZPP-a, mora sadržavati sve ono što mora sadržavati tužba, zato se u tom smislu na oblik i sadržaj zahtjeva primjenjuju odredbe čl. 106. i 186. ZPP-a kojima se uređuje sadržaj tužbe i ostalih podnesaka.

Prema tome, zahtjev za mirno rješenje spora mora biti u pisanom obliku, mora biti razumljiv i sadržavati sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, a osobito treba sadržavati određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima podnositelj temelji zahtjev, dokaže kojima se utvrđuju te činjenice te druge podatke koji bi bili odlučni za odlučivanje o osnovanosti zahtjeva.⁶

Navedeno ne znači da zahtjev za mirno rješenje spora mora biti u obliku tužbe, međutim mora ispunjavati pretpostavke iz čl. 106. i 186. ZPP-a. Podnositelji zahtjeva te poje-

predstavlja zahtjev u pogledu glavne stvari kakav mora sadržavati tužba u smislu čl. 186. st. 1. ZPP-a⁶

- 3 Radi kasnijeg ispitivanja procesne dopustivosti tužbe bilo bi dobro da državno odvjetništvo u pozivu za ispravak i dopunu zahtjeva za mirno rješenje spora osim taksativno navedenih činjenica i dokaza koje traži da podnositelj zahtjeva dostavi, pozove da dostavi i sve ostale činjenice i dokaze kojima dokazuje osnovanost svojeg zahtjeva, a koje namjerava iznijeti u parničnom postupku. Ovo iz razloga jer samo podnositelj zahtjeva odnosno njegov punomoćnik znaju sve okolnosti konkretnog slučaja te s kojim dokazima raspolažu. Na taj način kod prethodnog ispitivanja dopustivosti tužbe u parnici otklanjao bi se prigovor podnositelja zahtjeva da ga državno odvjetništvo nije pozvalo na dostavu dokaza (za koji dokaz državno odvjetništvo ne bi ni znalo da postoji), a koji bi dokaz podnositelj zahtjeva dostavio u parnici.
- 4 Ovdje se postavlja pitanje snošenja dosadašnjih troškova parničnog postupka, koje bi se moglo riješiti primjenom čl. 157. ZPP-a.
- 5 Navedeno je bitno ne samo za podnositelja zahtjeva, već i za Republiku Hrvatsku kako bi se eventualno pripremila za predstojeću parnicu.

6 Tako i Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci Rev 218/09 od 7. travnja 2010. koja se citira: „Pritom zahtjev iz odredbe čl. 186.a st. 1. ZPP-a mora biti sačinjen u pisanom obliku u vidu pisanog podneska i mora sadržavati zahtjeve iz najavljene tužbe. Nižestupanjski sudovi pravilno su zaključili da tužitelj takav zahtjev nije postavio, a sve jer se značaj takvog ne može dati brojnim podnescima na koje se pozivao u postupku koji je prethodio ovome i poziva u reviziji: pravnim lijekovima na odluke donijete u postupcima u kojima je sudjelovao kao stranka; zahtjevima upućenim Vrhovnome sudu Republike Hrvatske ili Ministarstvu pravosuđa i uprave – a ne nadležnom državnom odvjetništvu; zahtjevima ili zahtjevima upućenim državnom odvjetništvu (pa i onim iz 2004.), ali ne za mirno rješenje spora i s određenim zahtjevima identičnim zahtjevima iz predmetne tužbe za naknadu štete i ukidanje rješenja; zahtjevima sačinjenim nakon što je ovaj postupak pokrenut (2007.) – a ne prije podnošenja tužbe. Stoga, a budući je obraćanje nadležnom državnom odvjetništvu (prema navedenim odredbama čl. 186. a. ZPP-a) procesna pretpostavka za podnošenje tužbe nadležnom sudu, dakle, mora biti ispunjena u trenutku kada je tužba podnijeta – a tužitelj toj pretpostavci nije udovoljio, nižestupanjski sudovi pravilno su postupili kad su tužbu tužitelja odbacili.“

dina državna odvjetništva pribjegavaju obliku u kojem predlažu sklapanje izvansudske nagodbe s navođenjem samog sadržaja nagodbe, dok u drugim slučajevima podnose zahtjeve u obliku dopisa u kojem se ukratko iznosi predmet spora i u kojem je sadržan prijedlog načina rješenja spora te uz njega prilažu kao sastavni dio nacrt tužbe.

Ni jedan od navedenih oblika zahtjeva za mirno rješenje spora nije pogrešan sve dok su ispunjene pretpostavke iz čl. 106. i 186. ZPP-a. Navedeno proizlazi i iz čl. 125. Poslovnika državnog odvjetništva (Narodne novine, broj 5/2014, 123/2015, 67/2018), kojim je propisano da je u predmetima u kojima je Republika Hrvatska podnositelj zahtjeva za mirno rješenje spora potrebno protustranci dostaviti zahtjev za mirno rješenje spora s prijedlogom načina rješenja spora, kao i da se uz njega može priložiti nacrt tužbe s preslikom dokumentacije kojom se dokazuje osnovanost zahtjeva. Dakle, bitno je da je u zahtjevu za mirno rješenje spora predložen jasan i konkretan način rješenja spora i da je to potkrijepljeno činjenicama i dokazima, što je opet bitno radi ispunjenja procesne dopustivosti tužbe pred sudom u skladu s čl. 186.a ZPP-a.

Istovjetnost subjektivnog i objektivnog identiteta predmeta spora

Sud je prilikom prethodnog ispitivanja tužbe dužan utvrditi procesne pretpostavke dopustivosti tužbe te, uz ostalo, utvrditi istovjetnost subjektivnog i objektivnog identiteta predmeta spora iz zahtjeva za mirno rješenje spora te podnesene tužbe.

Istovjetan je subjektivni identitet predmeta spora kada ista osoba podnese zahtjev za mirno rješenje spora, a potom tužbu sudu. Procesna pretpostavka za podnošenje tužbe vezana je uz osobu koja namjerava podnijeti tužbu, a ne uz tražbinu koja se u parnici namjerava ostvariti.⁷ Nadalje, istovjetan je

⁷ Tako i Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci Revr-97/07 od 27. ožujka 2007. koja se citira: „I po pravnom stajalištu ovog revizijskog suda pravilan je zaključak

objektivni identitet predmeta spora kada je zahtjev u zahtjevu za mirno rješenje spora sadržajno identičan zahtjevu u tužbi.

Prema tome, ako bi sud utvrdio subjektivnu i/ili objektivnu nepodudarnost zahtjeva iz zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbe, bio bi dužan odbaciti tužbu kao nedopuštenu.⁸ Napominje se da je sud tijekom cijelog postupka (ne samo prilikom podnošenja tužbe) po službenoj dužnosti dužan paziti na istovjetnost subjektivnog i objektivnog identiteta predmeta spora iz zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbenog zahtjeva. Dakle, ako bi tužitelj u parničnom postupku preinačio tužbeni zahtjev, a da prije toga nije podnio zahtjev za mirno rješenje spora u kojem je tražio taj (preinačeni) zahtjev, tužba bi bila nedopuštena i kao takvu bi sud trebao odbaciti.⁹

Tužitelji bi osobito trebali paziti (kod podnošenja tužbe, ali i tijekom cijelog postupka) da se postavljeni generički određeni tužbeni zahtjev osniva na istom činjeničnom stanju (istom kompleksu činjenica). Naime, preinaka tužbe postoji i kad se generički određeni tužbeni zahtjev osniva na bitno drukčijem činjeničnom stanju (druk-

nižestupanijskih sudova da tužitelj nije oslobođen obveze prethodnog obraćanja nadležnom Državnom odvjetništvu. Ovo zbog toga što je odredbom čl. 186.a st. 1. ZPP-a propisano da osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske se dužna prije podnošenja tužbe obratiti nadležnom Državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora. Navedena zakonska odredba odnosi se na svaku osobu koja namjerava podnijeti tužbu. Naime u pitanju je procesna pretpostavka za podnošenje tužbe koja je vezana uz osobu koja namjerava podnijeti tužbu, a ne uz tražbinu koja se u parnici namjerava ostvariti.“ Isto tako i u Rev-1124/06 od 14. ožujka 2007.

⁸ Navedeno stajalište da kao procesna pretpostavka dopustivosti tužbe mora biti istovjetan subjektivni i objektivni identitet predmeta spora iz zahtjeva za mirno rješenje spora te podnesene tužbe, zauzeo je Županijski sud u Varaždinu u odluci GŽ-2102/17 od 5. rujna 2018. i Vrhovni sud Republike Hrvatske u odlukama Revr-698/16 od 29. ožujka 2017., Rev-1895/1 od 10. veljače 2016. i Revt 360/13 od 30. lipnja 2015.

⁹ Kod subjektivne preinake tužbenog zahtjeva kojim se kao tuženika naznačuje Republika Hrvatska potrebno je dokazati da je prije preinake podnesen (preinačeni) zahtjev za mirno rješenje spora državnom odvjetništvu. Navedeno stajalište zauzeo je Županijski sud u Splitu u odluci GŽ-1311/15 od 26. siječnja 2017.

čijem kompleksu činjenica) od onog koji je prethodno bio tužbena osnova makar formalno i neizmijenjenog tužbenog zahtjeva, ili kad su bitnim elementima činjenične osnove dodani novi, preinačeni, ili oduzeti neki prije istaknuti, tako da novo formirani činjenični kompleks objektivno dovodi do promjene istovjetnosti tužbenog zahtjeva.¹⁰ Kao primjer navedenom, navodi se odluka Vrhovnog sud Republike Hrvatske Rev-x 1134/13 od 3. ožujka 2015.¹¹ u kojem je zauzeto stajalište da prvotno traženje isplate zakupnine, a potom tijekom postupka tužitelj ističe da traži naknadu za bespravno korištenje, predstavlja preinakom tužbenog zahtjeva (ovo se treba cijeliti od slučaja do slučaja). Prema tome, kad bi se u konkretnom slučaju kao tuženik našla Republika Hrvatska, sud bi trebao odbaciti tužbu kao

nedopuštenu jer ne postoji istovjetnost objektivnog identiteta predmeta spora iz zahtjeva za mirno rješenje spora i zahtjeva iz tužbe.¹²

Kao drugi primjer, navodi se odluka Vrhovnog sud Republike Hrvatske Rev-1895/11 od 10. veljače 2016.,¹³ u kojem je zauzeto stajalište da ako podnositelj zahtjeva u zahtjevu za mirno rješenje spora traži isplatu za izvršene radove na objektima A, B i C, dok u tužbi i tijekom postupka traži isplatu za izvršene radove na objektima B i D, tužba u dijelu u kojem se traži isplata izvršenih radova na objektu D je nedopuštena, te se kao takvu treba odbaciti, jer za taj dio zahtjeva nije podnesen zahtjev za mirno rješenje spora.¹⁴

10 Tako i Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci Rev-x 1134/13 od 3. ožujka 2015. i Rev-21/10 od 17. siječnja 2012.

11 „U konkretnom slučaju, do izvršene preinake tužitelj je svoj zahtjev za isplatu temeljio isključivo na činjeničnom osnovu neplaćene zakupnine (ispunjenja ugovora), dok tijekom postupka djelomično mijenja činjenični osnov svog zahtjeva za isplatu i to za razdoblje nakon 22. svibnja 2002. do 31. kolovoza 2002., potražujući isti iznos za ovo razdoblje po osnovu naknade štete zbog izmackle koristi. U navedenom se, suprotno shvaćanju drugostupanjskog suda, ne radi se o promijenjenoj pravnoj osnovi, a ne radi se niti o promjeni, dopuni ili ispravci pojedinih navoda u smislu odredbe čl. 191. st. 3. ZPP-a, niti o novom dokazu, već o novo formiranom kompleksu činjenica koji objektivno dovodi do promjene istovjetnosti tužbenog zahtjeva. Naime, ne radi se o promjeni pravne osnove, jer u konkretnom slučaju nije riječ samo o izmjeni ili dopuni tužiteljevih navoda o pravnoj kvalifikaciji zahtjeva, već tužitelj iznosi novi činjenični kompleks odgovornosti za štetu, iz kojeg (dakle novog) pravnog odnosa sada zahtjeva ispunjenje tražbine. Eventualno iznijeta pravna kvalifikacija, u ovom slučaju služi tek preciznijoj distinkciji novoiznijetog činjeničnog osnova. Ne radi se o promjeni, dopuni ili ispravci pojedinih prethodno iznijetih navoda, jer nije riječ o korekturi, razjašnjenju ili dopuni prethodno iznesene činjenične osnove, već o drukčijem kompleksu činjenica, koje čine novu činjeničnu osnovu postavljeneog tužbenog zahtjeva, na kojem sud može graditi svoju odluku neovisno o prethodno iznijetom činjeničnoj osnovi. Isto tako, ne radi se niti o novom dokazu, jer iznijeti navodi sami po sebi predstavljaju konkretni činjenični osnov na kojem se odluka gradi (tužbeni zahtjev zasniiva), dok nije riječ o navodima koji svojim postojanjem samo služe zaključivanju o postojanju iznesene relevantne činjenične osnove.“ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-x 1134/13 od 3. ožujka 2015.

12 Stajalište da je preinačenjem tužbenog zahtjeva promjenom njegove istovjetnosti (činjenični kompleks je drugačiji) sud obavezan ispitati je li za taj preinačeni zahtjev podnesen zahtjev za mirno rješenje spora, zauzeo je Županijski sud u Varaždinu u odluci GŽ-1202/07 od 11. veljače 2008.

13 „Zahtjev tužitelja od 12. listopada 2005. ne sadrži i zahtjev za isplatu 13.584.800,00 kn za izvršene radove na vojarni „C.“. Također u tom zahtjevu glede izvršenih radova na Vojarni „C.“ nisu navedene činjenice na kojima tužitelj temelji tužbeni zahtjev, kao niti dokazi kojima se utvrđuju te činjenice. Činjenica da je uz zahtjev priložen i ugovor sklopljen između zapovjedništva ... pukovnije i Š. p. Zadruga za izgradnju prometnica o preuzimanju tražbina, među kojim tražbinama je i navedena i tražbina za izgradnju Vojarne „C.“ nije od odlučnog značenja za rješenje u ovom postupku. Naime, kao što je već ranije navedeno, u svom podnesku za mirno rješavanje spora tužitelji su bili dužni podnijeti zahtjev za isplatu za navedene radove, te navesti činjenice na kojima temelje svoj zahtjev, kao i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice. Dakle za potpunost zahtjeva, bilo je potrebno naznačiti zahtjev glede glavne stvari, činjenice iz kojih proizlazi osnova tražbine i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a ne samo dokaz na okolnost da je navedena tražbina ustupljena tužitelju. Budući da zahtjev tužitelja za mirno rješenje spora, suprotno tvrdnji tužitelja, ne sadrži određeni zahtjev za isplatu, te činjenice na temelju kojih se taj zahtjev osniva, kao niti sve dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, to nije ispunjena procesna pretpostavka za podnošenje tužbe iz čl. 186.a st. 1. ZPP-a, pa su nižestupanjski sudovi pravilno, na temelju odredbe iz čl. 186.a st. 6. ZPP-a tužbu kao nedopuštenu odbacili.“ Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev-1895/11 od 10. veljače 2016.

14 Napominje se da je Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci Rev 1659/11 od 21. travnja 2015. zauzeo stajalište da se ne može naknadno nakon podnošenja tužbe podnijeti zahtjev za mirno rješenje spora te da bi se time ispunila procesna pretpostavka dopustivosti tužbe.

Nadalje, primijećeno je u praksi da podnositelji zahtjeva (radi upisa prava vlasništva u zemljišnim knjigama) ne razlikuju zahtjev za izdavanjem tabularne izjave propisan čl. 215. Zakona o zemljišnim knjigama (Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 114/2001, 100/2004, 107/2007, 152/2008, 126/2010, 55/2013, 60/2013, dalje u tekstu ZZK)¹⁵ i Zahtjev za mirno rješenje spora propisan čl. 186.a ZPP-a, pa podnositelji zahtjeva pogrešno traže izdavanje tabularne izjave, pozivajući se na čl. 215. ZZK-a, a potom u tužbi traže utvrđenje prava vlasništva. Riječ je o dva posve različita zahtjeva s posve različitim učincima. Naime, zahtjev za izdavanjem tabularne izjave u smislu čl. 215. ZZK-a obveznopravni je zahtjev i u slučaju odbijanja zahtjeva, pasivno bi bilo legitimirano državno odvjetništvo (kao stranka *sui generis*),¹⁶ a kakvo je stajalište zauzeo Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci Rev-1124/09 od 21. svibnja 2013.,¹⁷ Županijski sud u Zagrebu, posl. broj Gž-11458/11 od 10. prosinca 2013. i Županijski sud u Osijeku, posl. broj Gž-4209/07 od 11. prosinca 2008. Suprotno navedenom, zahtjev za mirno rješenje spora podnesen u skladu s čl. 186.a ZPP-a u kojem se traži utvrđenje prava vlasništva stvarnopravni je zahtjev i u slučaju odbijanja zahtjeva, pasivno bi bila legitimirana Republika Hrvatska zastupana po nadležnom državnom odvjetništvu.

Iz navedenog je razvidno da se radi o različitim zahtjevima zasnovanim na različitom činjeničnom kompleksu. Prema tome, ako podnositelj zahtjeva traži izdavanje tabularne izjave pozivajući se na čl. 215. ZZK-a (uz iznimku pravila *falsa nominatio non nocet*), a u tužbi traži utvrđenje prava vlasništva (npr. temeljem dosjelosti), tužba bi bila ne-

dopuštena, te bi sud tužbu kao takvu trebao odbaciti u skladu s čl. 186.a. st. 6. ZPP-a.

Pravilo istovjetnosti subjektivnog i objektivnog identiteta predmeta spora iz zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbenog zahtjeva ima i iznimaka. Naime, Vrhovni sud Republike Hrvatske zauzeo je u odluci Revr-140/10 od 9. studenog 2011. sljedeće stajalište: „U odnosu na drugo pravno pitanje koje se odnosi na obvezu primjene odredbe čl. 186.a ZPP-a i u slučaju kada se tijekom postupka preinačuje i povisuje tužbeni zahtjev za iznos koji nije potraživan u prethodnom zahtjevu za mirno rješenje spora, ovaj sud također prihvaća pravno stajalište nižestupanijskih sudova da u takvom slučaju tužitelj nije dužan podnijeti novi zahtjev za mirno rješenje spora. Naime, kada se radi o činjenično i pravno istoj vrsti zahtjeva, a samo se radi o drugom razdoblju koji se u kontinuitetu veže na razdoblje za koje je već ranije podnesen zahtjev u smislu odredbe čl. 186.a ZPP-a, te ako se tužbeni zahtjev preinačuje i povisuje samo zbog proteklog novog razdoblja tijekom parnice, tada i prema pravnom shvaćanju ovoga suda nije potrebno podnositi novi zahtjev za mirno rješenje spora temeljem čl. 186.a ZPP-a. U suprotnom to bi značilo da bi tužitelj tijekom parničnog postupka svaki mjesec trebao podnositi novi zahtjev za mirno rješenje spora i nakon toga podnositi novu tužbu, a što je potpuno neprihvatljivo i nesvršishodno, te zasigurno nije cilj i svrha odredbe čl. 186.a ZPP-a.“

Dakle, samo ako je riječ o činjenično i pravno istoj vrsti zahtjeva te se radi o drugom razdoblju koji se u kontinuitetu veže na razdoblje za koje je već ranije podnesen zahtjev u smislu odredbe čl. 186.a ZPP-a, nije potrebno podnositi novi zahtjev za mirno rješenje spora.¹⁸ Riječ je o iznimci koja po-

15 Za postupanje po čl. 215. ZZK-a nadležno je županijsko državno odvjetništvo u skladu s čl. 130. Poslovnika državnog odvjetništva (Narodne novine, broj, 5/2014, 123/2015, 67/2018).

16 Iako ovo stajalište ima uporište u sudskoj praksi, navedeno je i dalje dvojbeno.

17 U navedenoj odluci naznačen je u zaglavlju kao tuženik „Državni odvjetnik Republike Hrvatske, zastupan po Županijskom državnom odvjetništvu u Osijeku“

18 Iznimka bi također mogla biti kad podnositelj zahtjeva, kasnije tužitelj, ne raspolaže podacima na temelju kojih bi mogao specificirati svoj zahtjev, jer se ti podaci nalaze kod tuženika, primjerice, kod radnih sporova u kojima radnici traže isplatu (razlike) plaće od Republike Hrvatske, a nemaju pristup podacima iz npr. evidencije radnog vremena. U tom slučaju bi tužitelji mogli tužbom

tvrdi je pravilo, te se ona mora usko i strogo tumačiti.

Ispravak zahtjeva za mirno rješenje spora

Vrlo važnu novinu u postupku mirnog rješenja spora u skladu s čl. 186.a. ZPP-a, donio je novi Zakon o državnom odvjetništvu (Narodne novine, broj 67/2018) kojim je u čl. 38.¹⁹ propisano da će državno odvjetništvo, u slučaju ako zahtjev za mirno rješenje spora ne sadrži sve što mora sadržavati tužba ili je nerazumljiv, pozvati podnositelja zahtjeva na ispravak i dopunu te ostaviti mu rok od 15 dana uz upozorenje da ako podnositelj zahtjeva u roku od 15 dana ne vrati državnom odvjetništvu ispravljeni zahtjev ili ga vrati bez ispravka ili dopune, smatrat će se da zahtjev za mirno rješenje spora nije bio niti podnesen.^{20 21}

Pitanje koje se ovdje postavlja jest: kakve je naravi navedeni rok od 15 dana te može li se isti produžiti? S obzirom na to da je navedena odredba čl. 38. ZDO-a proizašla iz analogne primjene čl. 109. ZPP-a kojim je propisana ovlast i dužnost suda da pozove tužitelja na ispravak nepotpune i neuredne tužbe (rok je kraći i iznosi 8 dana) te pravne posljedice nepostupanja po pozivu suda, a koji je rok sudski te produljiv u skladu sa zauzetim stajalištem Županijskoga suda u Rijeci Gž-2287/16 od 5. travnja 2017., zaključuje se da je i rok iz čl. 38. ZDO-a produljiv uz uvjet da je zahtjev za produljenjem roka

u skladu s čl.186.b. ZPP-a tražiti od suda da se naloži Republici Hrvatskoj da dostavi podatke iz evidencije radnog vremena te po zaprimanju traženog specificiraju tužbeni zahtjev. U tom slučaju moguće je da zahtjev iz zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbe ne bi bio istovjetan, a što ne bi trebalo dovesti do odbacivanja tužbe u skladu s čl. 186.a ZPP-a.

19 I prije navedene izričite zakonske odredbe sudovi su u praksi priznavali pravo državnom odvjetništvu da pozove podnositelje zahtjeva na ispravak i dopunu zahtjeva za mirno rješenje spora te ako podnositelj zahtjeva nije postupio po pozivu, vezali istu pravnu posljedicu. Tako i Županijski sud u Rijeci Gž-1539/2017 od 15. rujna 2017.

20 Navedena odredba čl. 38. ZDO-a proizašla je iz analogne primjene čl. 109. ZPP-a i ovlasti suda da pozove tužitelja na ispravak nepotpune i neuredne tužbe.

21 Autor je stajališta da je riječ o neoborivoj predmjeni.

podnesen prije njegova isteka.²² Odluku o zahtjevu za produljenjem roka državno odvjetništvo trebalo bi cijeliti prema okolnostima konkretnog slučaja.

Ako podnositelj zahtjeva u danom roku ne vrati državnom odvjetništvu ispravljeni zahtjev ili ga vrati bez ispravka ili dopune, smatrat će se da zahtjev za mirno rješenje spora nije bio niti podnesen u skladu s čl.38. st. 4. ZDO-a. Navedeno bi značilo da ako bi podnositelj zahtjeva podnio tužbu protiv Republike Hrvatske, ona bi bila nedopuštena, te bi sud kao takvu trebao odbaciti uz obrazloženje da se prije podnošenja tužbe nije obratio nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora u skladu s čl. 186.a ZPP-a.

Međutim, ako bi podnositelj zahtjeva izvan roka dostavio ispravljeni i/ili dopunjeni zahtjev za mirno rješenje spora, pozivajući se na raniji poslovni broj spisa, državno odvjetništvo bi trebalo navedeni zahtjev okvalificirati kao novi zahtjev za mirno rješenje spora uzimajući u obzir ranije činjenice i dokaze iz nepotpunog zahtjeva, a pravne posljedice vezati s danom podnošenja novog zahtjeva. Svako drugačije tumačenje bilo bi potpuno neprihvatljivo i nesvrshodno jer bi taj dopunjeni zahtjev opet bio nepotpun te bi ga se opet trebalo pozivati na ispravak, a što nije cilj i svrha odredbe čl.186.a ZPP-a, osobito kad su već jednom ti dokazi i činjenice dostavljeni državnom odvjetništvu.

Ovdje se postavlja pitanje, može li se nakon stupanja na snagu novog ZDO-a, kojim je u čl. 38. dana izričita ovlast i dužnost državnom odvjetništvu da pozove podnositelja zahtjeva na ispravak i dopunu zahtjevu, i dalje primjenjivati dosadašnja praksa sudova o urednosti i potpunosti zahtjeva za mirno rješenje spora te istovjetnosti identiteta predmeta spora, ako u postupku u povodu zahtjeva za mirno rješenje spora državno odvjetništvo nije pozvalo podnositelja zahtjeva na ispravak i dopunu zahtjeva za

22 Rok za ispravak i dopunu zahtjeva počinje teći od trenutka zaprimanja poziva državnog odvjetništva.

mirno rješenje spora. Odgovor na to pitanje dat će u dogledno vrijeme sudska praksa. Očekuje se da će sudovi i dalje po službenoj dužnosti paziti tokom cijelog postupka na istovjetnost zahtjeva iz tužbe i zahtjeva za mirno rješenje spora, dok na urednost i potpunost zahtjeva za mirno rješenje spora kao pretpostavku dopustivosti tužbe sud više neće paziti, jer je ta ovlast navedenim članom prenesena na državno odvjetništvo. Iznimno, urednost i potpunost zahtjeva za mirno rješenje spora kao procesna pretpostavka dopustivosti tužbe mogla bi biti predmetom raspravljanja u parničnom postupku ako bi državno odvjetništvo u postupku mirnog rješenja spora pozvalo podnositelja zahtjeva na ispravak i dopunu zahtjeva, a podnositelj zahtjeva ne bi postupio po pozivu, jer je stajališta da zahtjev za mirno rješenje spora nema nedostataka.

Zastoj zastare i dostava

U skladu s čl. 186.a st. 3. ZPP-a, podnošenjem zahtjeva za mirno rješenje spora zastarijevanje zastaje.

Nakon stupanja na snagu novog ZDO-a, primjenom čl. 38. st. 5. ZDO-a kojim je propisano da zakonski rok za donošenje odluke o zaprimljenom zahtjevu za mirno rješenje spora počinje teći od dana kad je državno odvjetništvo zaprimilo ispravljeni odnosno dopunjeni zahtjev za mirno rješenje spora u svezi s čl. 186.a st. 5. ZPP-a, kojim je propisano da ako zahtjev za mirno rješenje spora (koji ispunjava uvjete iz čl. 186. i 106. ZPP-a v. gore) ne bude prihvaćen ili o njemu ne bude odlučeno u roku od tri mjeseca od njegova podnošenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu nadležnom sudu, zaključuje se kako zastarijevanje zastaje tek kada podnositelj zahtjeva podnese ispravljeni odnosno dopunjeni zahtjev za mirno rješenje spora.²³ Svako drugačije tumačenje dovelo bi do

²³ Na taj način osigurava se da podnositelji zahtjeva podnose uredne i potpune zahtjeve za mirno rješenje spora te da ih nije potrebno pozivati na ispravak.

toga da bi zastoj zastare zbog podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora trajao duže od 3 mjeseca, što je protivno čl. 186.a st. 5. ZPP-a i čl. 38. st. 5. ZDO-a.²⁴

Nadalje, novim ZDO-om nije popunjena pravna praznina koja se pojavila u praksi koja se odnosi na pravila dostave zahtjeva za mirno rješenje spora i zastoja zastare u situacijama u kojima bi zahtjev podnosilo državno odvjetništvo.

U skladu s čl. 38. st. 6. i 7. ZDO-a, propisano je da u slučajevima u kojima Republika Hrvatska podnosi zahtjev za izvansudsko rješenje spora kada namjerava tužiti neku osobu s prebivalištem ili sjedištem u Republici Hrvatskoj, zahtjev se dostavlja poštom preporučeno uz povratnicu, i to na adresu prebivališta fizičke osobe odnosno sjedišta pravne osobe. Ako dostava ne uspije, ponoviti će se nakon petnaest dana. Ako ne uspije ni ponovljena dostava, dostava će se izvršiti stavljanjem zahtjeva na oglasnu ploču državnog odvjetništva koje je uputilo to pismeno. Smatrat će se da je dostava obavljena istekom osmog dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču.²⁵

U praksi se pokazalo da za urednu dostavu zahtjeva za mirno rješenje spora može pro-

²⁴ Radi pravne sigurnosti bilo bi svrsishodno da se u sljedećim izmjenama i dopunama ZPP-a ili ZDO-a propiše da zastara zastaje danom podnošenja (neurednog zahtjeva), a da zastoj traje do isteka tromjesečnog roka koji bi se trebao računati od dana dostave urednog i potpunog zahtjeva.

²⁵ U odluci Županijskoga suda u Vukovaru posl. br. Gž-141/18-2 od 19. veljače 2018. zauzeto je (dvojbeno) stajalište da se dostava u skladu s člankom 90. stavkom 4. Zakona o državnom odvjetništvu (Narodne novine, broj 76/09., 153/09., 116/10., 145/10., 57/11., 130/11., 72/13., 148/13., 33/15. i 82/15) ne smatra urednom kada se pismeno i drugi put vrati s naznakom pošte „obaviješten nije podigao pošiljku“, te nakon toga stavi na oglasnu ploču odvjetništva, a protiv koje odluke je uložena revizija. Naime, dostava zahtjeva uređena je ZDO-om kao *lex specialis* (a ne ZPP-om), pa se na nju u konkretnom slučaju ne može primijeniti Zaključak sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovnoga suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova Republike Hrvatske, održanog 16. i 17. rujna 2015. u Šibeniku broj Su-IV-246/2015 od 17. rujna 2015., da je vraćena dostava s naznakom „obaviješten nije podigao pošiljku“, bez pravnog učinka.

teći više od 45 dana.²⁶ Navedeno predstavlja problem ako potraživanju iz zahtjeva za mirno rješenje spora neposredno prijeti zastara. Dakle, može se dogoditi da u postupku dostave zahtjeva za mirno rješenje spora tražbina zastari, iako je zahtjev za mirno rješenje spora sastavljen i poslan na vrijeme. Radi rješavanja tog problema bilo bi dobro da se u sljedećim izmjenama i dopunama Zakona o državnom odvjetništvu propiše da zastara zastaje u trenutku slanja zahtjeva za mirno rješenje spora putem pošte preporučeno s povratnicom, i da zastoje traje do isteka tromjesečnog roka koji se računa od dana dostave. Na taj način riješila bi se pravna praznina i otklonila neizvjesnost da potraživanje zastari u procesu dostave.

Zaključak

Podnositelji zahtjeva i njihovi punomoćnici tijekom podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora trebali bi obratiti veću pažnju (veću i od one koju bi trebali imati prilikom podnošenja tužbe) kod sastava i preciziranja zahtjeva, nastojati iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoj zahtjev te iznijeti sve dokaze kojima se utvrđuju te činjenice. Njihov pristup i držanje u postupku mirnog rješenja spora mora biti proaktivno i usmjereno ka sklapanju izvansudske nagodbe kojom će se usvojiti njihov zahtjev, a ne puko ispunjava-

nje forme radi ispunjavanja pretpostavki za dopustivost tužbe u parničnom postupku.

Isto tako, podnositelji zahtjeva, odnosno tužitelji, trebali bi pri podnošenju tužbe te tijekom parničnog postupka biti dosljedni podnesenom zahtjevu iz zahtjeva za mirno rješenje spora, suzdržati se u što većoj mjeri od iznošenja novih činjenica i dokaza koji nisu isticali u postupku mirnog rješenja spora kao i uređenja odnosno „preciziranja“ tužbenih zahtjeva, a sve zato da takvim radnjama ne bi preinačili tužbeni zahtjev u smislu čl. 191. ZPP-a (izmjenom činjeničnog kompleksa koje čine novu činjeničnu osnovu postavljenog tužbenog zahtjeva), odnosno doveli se u procesnu situaciju da im prijete opasnost od odbacivanja tužbe, u skladu s čl. 186.a ZPP-a. Drugim riječima, ni tužitelji ni Republika Hrvatska zastupana po nadležnom državnom odvjetništvu kada nastupa kao tužitelj u parnicama, ne bi mogli u parničnom postupku preinačiti tužbeni zahtjev, a da prije toga nisu podnijeli za taj preinačeni zahtjev, zahtjev za mirno rješenje spora (uz jednu iznimku, v. gore), bez opasnosti da im tužba ne bi bila odbačena. Stupanjem na snagu novog Zakona o državnom odvjetništvu, državnom odvjetništvu dane su ovlasti u postupku mirnog rješenja spora koje su se u praksi ranije razvile, a što su i domaći sudovi u svojim odlukama potvrdili. Za očekivati je da će nakon izričite zakonske ovlasti državnog odvjetništva iz čl. 38. ZDO-a, podnositelji zahtjeva u većem broju u postupku mirnog rješenja spora dostavljati ispravljene i potpune zahtjeve za mirno rješenje spora, što će doprinijeti povećanju broj sklopljenih izvansudskih nagodbi, a smanjiti broj sporova pred sudovima.

²⁶ Primjerice, poštar ne pronađe osobu na adresi i ostavi obavijest o preuzimanju pošiljke kojoj se daje rok od 5 dana, koji teče sljedećeg dana, za preuzimanje pošiljke. Istekom 5. dana pošiljka se vraća pošiljatelju. Kada se državnom odvjetništvu vrati pismo s naznakom „obaviješten nije podigao pošiljku“, državno odvjetništvo mora pričekati 15 dana za ponovnu dostavu. Ako se opet pismo vrati s istom naznakom, pismo se stavlja na oglasnu ploču, a istekom 8. dana smatra se da je dostava izvršena. Dakle, može proteći preko 45 dana za izvršenu urednu dostavu zahtjeva za mirno rješenje spora, a tada bi već tražbina mogla zastarjeti.

Kolokacije u jeziku prava

Naslov: Sukob lojalnosti – *serving two masters*

Piše:

Ivana Bendow
prof.

Odavno mi je jasno zašto me kao običnog građanina-nepravnik posebnost privlači kazneno pravo. Iznad svega me zanima vrijednosni sustav pojedine društvene zajednice, a on se zrcali u svim granama prava, ali ni u kojoj toliko jasno kao u kaznenom pravu. Pitanja koja traže odgovore nigdje nisu toliko teška kao u kaznenom pravu, jer se najizravnije tiču morala i psihologije pojedinca i društvene grupe, a o odgovorima na njih umnogome ovisi stabilnost zajednice. Je li, primjerice, moralno opravdano radi uštede pravosudnih resursa „trgovati“ s počiniteljem kaznenog djela tj. pregovarati o krivnji i kazni? Imaju li sva pravna dobra koja zakon štiti jednaku težinu, ili je ljudski život iznad svih dobara? Je li zabrana mučenja okrivljenika radi iznude priznanja apsolutna, ili je u iznimnim okolnostima dopuštena? Smije li branitelj, koji je dužan požrtvovno zastupati branjenika, pribjeći taktici odugovlačenja postupka ako je to u interesu branjenika? Postoji li doista *victimless crime*, kako se ponekad označavaju gospodarska kaznena djela? Treba li interese žrtve u potpunosti predati u ruke tužiteljstva i suda, ili ona mora dobiti (kao što posljednjih godina dobiva) aktivniju ulogu u postupku? Odvraća li doista zapriječena kazna potencijalnog počinitelja ili počinitelje? Ako se generalna prevencija u određenom slučaju pokazala nedjelotvornom, što nam daje pravo vjerovati da će djelovati specijalna? I gdje uopće leže uzroci kriminalnog ponašanja? Je li doista siromaštvo roditelj kriminaliteta, kako je rekao Aristotel (*Poverty is the parent of crime*)? Ako jest, ima li kriminalno ponašanje i drugih „roditelja“? I kojim se sredstvi-

ma društvo protiv njih može i smije boriti? Kaznenopravne dvojbe različito su riješene u različitim jurisdikcijama, ali su istovremeno podložne stalnom preispitivanju, ponekad i na poticaj ili čak pod pritiskom javnosti koja kaznene predmete prati s posebnim zanimanjem. U tim je predmetima i uloga odvjetnika pod snažnijom lupom javnosti.

U američkom pravu odvjetnik je *officer of the court*, što ga svrstava u istu kategoriju u kojoj se nalaze suci i državni tužitelji, pa čak i oni koji im pomažu u donošenju odluka (vještaci, procjenitelji). Svi oni služe sudu. Svi su – svatko na svoj način – dužni pridonijeti utvrđivanju istine i vršenju pravde. Ako dobro razumijem, okolnost da je odvjetnik službenik suda znači da osim lojalnosti stranci dio svoje lojalnosti duguje i sudu. Pitanje koje se nameće jest kako odvjetnik može služiti dva gospodara? Kako svoju dužnost prema sudu pomiruje s dužnosti požrtvovnog zastupanja stranke? Pravilo 3.2. Kodeksa profesionalnog ponašanja odvjetnika američke Odvjetničke komore (*American Bar Association's Model Rules of Professional Conduct*) nalaže odvjetniku da „nastoji ubrzati postupak razumnim mjerama u skladu s interesima stranke“ (*to make reasonable efforts to expedite litigation consistent with the interests of the client*). Kako američki odvjetnik zna dokle seže njegova dužnost ubrzanja postupka? Kako zna gdje je granica? Jesu li interesi stranke apsolutan razlog isključenja moguće optužbe za neubrzanje postupka (*Is the client's interest an absolute defense to the charge of failing to expedite litigation*)? Ili postoje takvi interesi stranke koji ne opravdavaju korištenje taktike

O autorici:

Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i esejistiku) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinjenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

odugovlačenja (*or are there some client interests that do not justify a lawyer's use of dilatory tactics*)? Pravilo 3.3. obvezuje odvjetnika na iskrenost prema sudu (*Candor Toward the Tribunal*) i u četiri stavka opisuje okolnosti koje odvjetnik ne smije svjesno zatajiti, odnosno koje mora otkriti sudu kako se ne bi doveo u opasnost da bude optužen za prijevare suda (*fraud on the court*). Kao sva pravila, i ova su ponešto uopćena i podliježu tumačenju, što znači da otvaraju i mogućnosti da

budu pogrešno protumačena i primijenjena. Kako, dakle, američki odvjetnik prepoznaje trenutak u kojem lojalnost sudu mora prevagnuti nad lojalnosti branjeniku? Ili obrnuto? Znam, reći ćete da se to, kao i ostala znanja i vještine, uči. Pa ipak se događa da američki odvjetnik ne uspije razlučiti svoje dvije lojalnosti. Ili ih možda namjerno pomiješa? Jedno je sigurno: naša zajednička vjernost kolokacijama u jeziku prava ostaje nepodijeljena.

moralne dvojbe u kaznenom pravosuđu

ethical dilemmas in criminal justice

biti podložan stalnom preispitivanju

to be subject to constant review

na poticaj ili pod pritiskom javnosti

on impetus or under pressure from the public

sporazumijevanje o krivnji i kazni

plea and sentence bargaining

zabrana mučenja

prohibition of torture

iznuditi priznanje krivnje

to coerce admission of guilt

iznuđeno priznanje

coerced admission, coerced confession

gospodarska kaznena djela

economic crimes

odvratiti potencijalnog počinitelja

to deter a potential offender

generalna prevencija

general deterrence

specijalna prevencija

specific deterrence

pravno dobro, zaštićeno dobro

protected interest

požrtvovno zastupanje

zealous representation

požrtvovno zastupati stranku

to zealously represent one's client

u granicama zakona

within the bounds of the law

odvjetnička tajna

attorney-client privilege

spadati u odvjetničku tajnu

to fall within the attorney-client privilege, to be covered by the attorney-client privilege

služiti dva gospodara

to serve two masters

pomiriti dvije dužnosti

to reconcile two duties

dužnost prema stranci

a duty toward one's client

dužnost prema sudu

a duty toward the court

podijeljena lojalnost

divided loyalty, split loyalty

dvostruka vjernost

double allegiance

gdje je granica

where do you draw the line

taktika odugovlačenja

dilatory tactics, delaying tactics

koristiti taktiku odugovlačenja

to use dilatory tactics

pribeći taktici odugovlačenja

to resort to dilatory tactics

izbjeci korištenje taktike odugovlačenja

to avoid using dilatory tactics

ubrzati postupak

to expedite litigation, to accelerate proceedings, to speed up proceedings

svjesno obmanuti sud

to knowingly mislead the court

prikriti neke informacije

to conceal certain information

prikrivanje, sakrivanje, neotkrivanje

concealment, failure to disclose

prevagnuti nad dužnosti stranci

to prevail over one's duty to the client

utvrđivanje istine

establishing the truth

vršenje pravde

doing justice, administering justice, the administration of justice

vještaci i procjenitelji

expert witnesses and appraisers

Pravilna upotreba mjesnih priloga i prijedloga

Piše:

izv. prof. dr. sc.
Marko Alerić

S obzirom na to da je jezik nastao kao posljedica sporazuma članova najprije uže, a tijekom vremena i šire jezične zajednice, uvjet uspješnog sporazumijevanja (prijenosa poruke od pošiljalatelja poruke primatelju poruke) jest upotreba riječi isključivo u skladu s njihovim dogovorenim, utvrđenim značenjem (za hrvatski jezik onim koje je navedeno u rječniku hrvatskoga jezika). Nemoguće je zamisliti da bi sporazumijevanje moglo biti uspješno ako pošiljalatelj poruke, npr. jednoj riječi pridaje jedno, a primatelj poruke toj istoj riječi neko drugo značenje. Moramo biti svjesni toga da problem u sporazumijevanju ne bi nastao samo kad bi se značenja te riječi znatnije razlikovala. Naime i mala promjena značenja riječi kao posljedicu može imati promjenu značenja rečenice u kojoj se ta riječ nalazi, a to na kraju može dovesti i do promjene značenja cijeloga teksta.

Dakle, može se zaključiti da je za uspješno sporazumijevanje nužno ne samo poznavati utvrđeno značenje riječi hrvatskoga (standardnog) jezika nego ih i upotrebljavati i razumijevati upravo u skladu s tim utvrđenim značenjem. Samo ispunjenje toga uvjeta jamči da će poruka koju šaljemo primatelju biti i razumljiva, i pravilna, i jasna, nedvojbena.

Prilozi *gdje, kamo, kuda* / *negdje, nekamo, nekuda*

Mjesnim priložima *gdje, kamo, kuda* u svakodnevnoj se upotrebi značenje vrlo često zamjenjuje, odnosno umjesto priloga koji bi u nekoj rečenici trebao biti upotrijebljen (u toj bi rečenici bio pravilan), upotrebljava se onaj koji je u toj rečenici nepravilan.

Da bi se to izbjeglo, nužno je poznavanje značenja svakog od navedenih priloga. Prilog *gdje* znači 'u kojem mjestu, na kojem mjestu' (taj prilog ne označava kretanje). Zato uz prilog

gdje, npr. u rečenici: *Gdje su knjige?* možemo bez promjene značenja upotrijebiti rečenicu: *Na kojem su mjestu knjige?* Odgovor na pitanje *gdje* treba biti u lokativu jer je lokativ padež koji označava mjesto: *Knjige su na polici* (oblik *polici* jest lokativ).

Značenje priloga *kamo* je 'na koje mjesto, u koje mjesto' (prilog *kamo* označava kretanje). Npr. na pitanje: *Kamo ideš?* odgovor treba biti u akuzativu: *Idem u grad*. Često se umjesto pravilno postavljenog pitanja: *Kamo ideš?* čuje nepravilno: *Gdje ideš?*

Značenje priloga *kuda* je 'kojim putem, kojim pravcem' (prilog *kuda* označava kretanje). Kada nekoga pitamo, npr.: *Kuda ideš na Sveučilište?* – odgovor, ovisno o putu kojim idemo, npr. može glasniti: *Idem Jurišićevom, preko Trga bana Jelačića, Frankopanskom ulicom i do Trga Republike Hrvatske*.

Nepravilno: *Gdje* trebamo ići; *Kad* ne znate cilj, ne znate *kuda* ćete stići; *Gdje* se sve može danas?

Pravilno: *Kamo* trebamo ići; *Kad* ne znate cilj, ne znate *kamo* ćete stići; *Kamo* se sve može danas?

Prijedlog *kod*

Za označavanje mjesta radnje pravilno se upotrebljava prijedlog *kod*, npr. *Kod kuće sam bio do 8 sati*; *Radim kod kuće*. Nije pravilno: *Kući sam bio do 8 sati*; *Radim kući*.

Nepravilna je upotreba prijedloga *kod* za označavanje cilja, npr. *Idem kod kuće*; *Navratit ću kod brata*; *Dođi kod nas*. Pravilno je: *Idem kući*; *Navratit ću k bratu*; *Dođi k nama*.

Dakle, pravilno je: *Bio sam kod odvjetnika*, ali *Idem k odvjetniku*, a ne *Idem kod odvjetnika*.

Prijedlog *kroz*

Prijedlogom *kroz* označava se da nešto prolazi s jedne strane čega na drugu, npr. *Prolazio sam*

O autoru:

Izv. prof. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao profesor. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

kroz jedna drvena i jedna staklena vrata; Progurao se *kroz* uzak prolaz.

Taj prijedlog nepravilno se upotrebljava za označavanje vremena. Npr. nepravilno je: *Doći će kroz jedan sat i održati sastanak; Nadam se da ćete imati priliku kroz mjesec dana...; Kroz to razdoblje...; Posao će biti završen kroz tjedan dana.*

Pravilno je: *Doći će za jedan sat i održati sastanak; Nadam se da ćete imati priliku za mjesec dana...; U tome razdoblju...; Posao će biti završen za tjedan dana.*

Prijedlog preko

Prijedlog *preko* znači kretanje iznad čega, npr. *Skočio je preko ograde.* Taj prijedlog nije pravilno upotrebljavati u značenju 'više od'. Npr. umjesto: *Imao je preko trideset godina; Dobio je preko dvije godine uvjetne kazne; Imat ćemo preko 20 predavača* pravilno je: *Imao je više od trideset godina; Dobio je više od dvije godine uvjetne kazne; Imat ćemo više od 20 predavača.*

Prilozi ovdje / tu / ondje, ovamo / tamo / onamo, ovuda / tuda / onuda

Prilogom *ovdje* pokazuje se mjesto na kojem je onaj koji govori (govornik), npr. *Ovdje je dokument koji si tražio.*

Prilogom *tu* pokazuje se mjesto na kojem se nalazi ili blizu kojega je onaj kome se govori (sugovornik), npr. *Tu je dokument koji si tražio.*

Prilogom *ondje* pokazuje se mjesto koje je jednako udaljeno i od govornika i od sugovornika, npr. *Ondje je dokument koji si tražio.*

Prilogom *ovamo* pokazuje se u smjeru onoga koji govori, npr. *Dođi ovamo i daj mi dokument koji sam tražio.*

Prilogom *tamo* pokazuje se u smjeru onoga kome se govori, npr. *Tamo se nalazi dokument koji si tražio.*

Prilogom *onamo* pokazuje se u smjeru koji nije smjer govornika ili sugovornika (treći smjer), npr. *Onamo se nalazi dokument koji si tražio.*

Prilogom *ovuda* ('ovim putem') pokazuje se put, smjer do cilja koji je blizu onoga koji odgovara na pitanje *kuda*, blizu govornika, npr. *Kreni ovuda i ubrzo ćeš stići do cilja.*

Prilogom *tuda* ('tim putem') pokazuje se put,

smjer do cilja koji je u smjeru sugovornika, npr. *Kreni tuda i ubrzo ćeš stići do cilja.*

Prilogom *onuda* ('onim putem') pokazuje se put, smjer do cilja koji je jednako udaljen i od govornika i od sugovornika (treći put), npr. *Kreni onuda i ubrzo ćeš stići do cilja.*

Korisno je podsjetiti i na upotrebu **pokaznih zamjenica**: *ovaj* (*ova, ovo*), *taj* (*ta, to*), *onaj* (*ona, ono*); *ovakav* (*ovakva, ovakvo*), *takav* (*takva, takvo*), *onakav* (*onakva, onakvo*), *ovolik* (*ovolika, ovoliko*), *tolik* (*tolika, toliko*), *onolik* (*onolika, onoliko*).

Pokazne zamjenice upućuju na osobe, predmete ili pojave i u neverbalnoj ih komunikaciji zamjenjuju geste, odnosno pokreti ruku. *Ovaj* predmet bliži je meni, *taj* predmet bliži je tebi, a *onaj* predmet bliži je nekoj trećoj osobi.

U vezi s vremenom upotrebe pokaznih zamjenica zamjenicom *ovaj* upućuje se na ono što će se reći, a zamjenicom *taj* na ono što je već rečeno. Zamjenica *taj* pokazuje postojanje prethodnoga teksta u kojem je neka misao izrečena. Zamjenica *onaj* upućuje na ono što je izvan situacije u kojoj se nalaze govornik i sugovornik

Evo nekoliko primjera pravilne upotrebe pokaznih zamjenica:

Ove zime nije bilo snijega (značenje: *zime koja nam je vremenski najbliža*).

Ova olovka je posebna (značenje: *olovka koja je pokraj mene*).

Možemo zaključiti samo ovo (značenje: *što će sada biti izrečeno*).

Zatvori taj prozor (značenje: *prozor koji ti je bliži*).

Tog ljeta bila je velika suša (značenje: *ljeta o kojem smo govorili, koje je spomenuto*).

Ona priredba bila je početkom kolovoza (značenje: *priredba koja je vremenski jednako udaljena i od govornika i od sugovornika*).

Prilozi nakon i poslije

Prilozi *nakon* i *poslije* jesu vremenski prilozi. Nije ih pravilno upotrebljavati kao mjesne priloge, za oznaku mjesta. Nepravilno je, npr. *To se mjesto nalazilo neposredno nakon grada; Poslije pruge cesta je bila prostrana i uređena.* U tim rečenicama pravilno je upotrebljavati prijedlog *iza*: *To se mjesto nalazilo neposredno iza grada; Iza pruge cesta je bila prostrana i uređena.*

Uz dopuštenje urednika časopisa „Odvjetnik“ Odvetniške zbornice Slovenije, objavljujemo tekst „Načelo zakonitosti u kaznenom pravu i primarnost prava EU-a: istinski ili očiti konflikt“, autora Aleša Velkaverha. Tekst je objavljen u časopisu „Odvjetnik“ broj 1 (84) iz 2018. godine.

Načelo zakonitosti u kaznenom pravu i primarnost prava EU-a: istinski ili očiti konflikt?

Slučaj C-42/17 – M.A.S. i M.B. (Taricco II.), odluka od 5. prosinca 2017. (Veliki senat)

Krajem prošle godine, Sud Europske unije objavio je dugo očekivanu presudu u slučaju *Taricco II.* Prijedlog za prethodno odlučivanje Suda EU-a uložio je talijanski Ustavni sud davši pritom i relativno jasnu poruku da očekuje promjenu stajališta koje je prethodno zauzeo Sud Europske unije u presudi *Taricco I.*¹

To je stajalište nedopustivo posezalo u temeljna ljudska prava, kako ih na temelju talijanskog Ustava razumije i interpretira talijanski Ustavni sud. Slučaj *Taricco II.* tako predstavlja novi izazov za rješavanje konflikta između nadnacionalnog prava EU-a i ustavnog prava države članice.²

¹ Presuda u predmetu C-105/14 *Taricco i drugi*, od 8. rujna 2015. godine

² Vidi također nedavne presude u predmetu C-441/14 *Dansk Industri (DI) za račun Ajos S. A. protiv nasljedstva Karstena Eigila Rasmussena*, od 19. travnja 2016. godine, te C-399/11 *Melloni*, od 26. veljače 2013. godine

Piše:
**mag. Aleš
Velkaverh**

.....
odvjetnik
u odvjetničkom uredu
Starman/Velkaverh
u Kopru

Sa slovenskog
preveo:
Zvonko Šeb

.....

Talijanski se sudovi već godinama bave znatnim brojem sudskih zaostataka. Poteškoće u sustavu dovele su do neodrživog stanja, jer mnoge komplicirane kaznene predmete iz područja korupcije i drugih postupovno i dokazno težih kaznenih djela sudovi ne dovedu do sadržajnog zaključka prije zastarijevanja progona.

Neučinkovitost u progonu počinitelja u Italiji nije ništa nova. Zbog sličnih je razloga Europski sud za ljudska prava (ESLJP) u predmetima *Alikaj i drugi protiv Italije*¹ te *Cestaro protiv Italije*² utvrdio povrede temeljnih

¹ Presuda u predmetu *Alikaj i drugi protiv Italije*, br. 47357/08, od 29. ožujka 2011. godine

² Presuda u predmetu *Cestaro protiv Italije*, br. 6884/11, od 7. travnja 2015. godine

ljudskih prava oštećenika – žrtava kaznenih djela, koji radi zastare nikada nisu dočekali sudski epilog progona počinitelja djela kojima su oštećeni.

Zapreka je za učinkovit progon, uz ostalo, pravilo talijanskog kaznenog prava koje omogućava produljenje prekinute zastare za četvrtinu predviđenog roka zastarijevanja. Upravo zbog pravila apsolutne zastare talijanskim sudovima nije uspjelo meritorno zaključiti mnoge postupke u vezi s očiglednim prijevarama na području poreza na dodanu vrijednost (PDV). To je neposredno pogodilo i financijske interese Europske unije koja se iz tih izvora djelomice financira. Nekažnjene prijave na području PDV-a, naime,

znače manje ubranog poreza, a time i manje prihoda u proračunu EU-a.

Godine 2014. tako se talijanski sudac koji je sudio u prvostupanjskom postupku, konkretno u kaznenom postupku protiv više optuženika (optuženi Ivo Taricco i drugi), dosjetio zanimljivog rješenja. Budući da je protiv jednog od optuženika radi zastare trebao izreći oslobađajuću presudu, a protiv ostalih suđenja najvjerojatnije ne bi prije zastare uspio dovršiti, podnio je Sudu EU-a prijedlog za donošenje prethodne odluke te upitao nisu li takvi rokovi zastarijevanja možda u neskladu s pravom EU-a. Sudu Europske unije ujedno je opisao poteškoće pri progonu počinitelja poreznih prijevara koji unatoč višemilijunskoj šteti ostaju nekažnjeni.

Sud EU-a slijedio je sučevu nakanu i donio presudu u predmetu *Taricco I.*, u kojoj je ustvrdio da je talijanska nacionalna uredba o zastarijevanju kaznenog progona u suprotnosti s obvezama države iz članka 325. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), kojim se propisuje donošenje mjera za borbu protiv prijevara na štetu Unije. Također je odlučio da nacionalni sudovi nesuglasja moraju otkloniti, ako treba čak i tako da ne primjenjuju odredbe nacionalnog zakona o zastarijevanju progona.

Ta je presuda kaznenim sudovima omogućila da, unatoč isteku zakonskog roka zastare, nastave progon protiv pojedinaca ako utvrde da inače nacionalnim pravnim poretom neće ostvariti „djelotvorne i odvraćajuće sankcije u znatnom broju teških prijevara na štetu EU-a“. Nije iznenađujuće da je presuda izazvala dosta kritika i prilično veliku zabrinutost zbog mijenjanja u načelo zakonitosti talijanskog Ustava, koji pojedincu jamči da će sud u kaznenom postupku protiv njega odlučivati na osnovi točno određenih i predvidljivih pravila, uključujući i na području zastare. Milanski Žalbeni sud i talijanski Vrhovni sud obratili su se Ustavnom sudu, koji je Sudu EU-a predložio da ponovno razmotri svoju odluku, jer će u protivnom radi zaštite talijanskog ustavnog identiteta sudovima morati narediti da zanemaruju (inače obvezujuće) presude Suda EU-a.

Snaga argumenata jača od formalne hijerarhije

Načelo primarnosti prava EU-a državama i sudovima (čak i najvišima) država članica diktira (bez izuzetka) poštivanje obvezujuće odluke Suda EU-a. Iako je primarnost prava EU-a u ustavnoj praksi većine sudova država članica uvjetovana i važeća sve dok se pravo EU-a ne miješa prekomjerno u ustavni identitet koji štite ustavni sudovi.³

I talijanski Ustavni sud već je uspostavio doktrinu o ograničenom učinku primarnosti. Od primarnosti će odustati kad bi bila ugrožena osnovna načela ustavnog poretka (predmet *Frontini* iz 1973. godine). Na temelju te doktrine također bi i u predmetu *Taricco* Ustavni sud mogao odlučiti da presude Suda EU-a ne će uvažavati, te bi takvo ponašanje mogao narediti i talijanskim nižim sudovima.⁴ No to nije učinio. Umjesto toga predložio je Sudu EU-a da ponovo provjeri ispravnost tumačenja, uzimajući u obzir iznesenu zabrinutost, te da svoju odluku promijeni.

Sud EU-a slijedio je taj poziv. Ponovio je svoje stajalište da člankom 325. UFEU-a državama članicama nalaže prihvaćanje učinkovitih i odvraćajućih kaznenih sankcija za teške prijevare koje štete financijskim interesima Unije. Međutim, dodao je da je to ponajprije zadaća zakonodavca koji bi morao ozakoniti takva pravila zastarijevanja koja neće dovesti do nekažnjavanja velikog broja prijevara, a istodobno je priznao da su nacionalni sudovi u osiguravanju načela učinkovitosti prava EU-a ograničeni načelom zakonitosti u kaznenom pravu.

Budući da se načelo zakonitosti prema talijanskoj sudskoj praksi proteže i na rokove zastare te na zabranu njihove retroaktivne primjene na štetu okrivljenika⁵, sudovi mo-

3 Vidi detaljnije u Erbežnik, A: *Delni kopernikanski preobrat Sodišča EU glede razmerja med nacionalnim ustavnim redom in pravom EU*, Pravna praksa, br. 49-50/2017, str. 38 - 39.

4 Budinska, B., Vikarska, Z.: *Judicial dialogue after Taricco II: who has the last word, in the end?*, (<http://eulawanalysis.blogspot.si/2017/12/criminal-law-human-rights-and.html>)

5 Takvo stajalište vrijedi i u slovenskom pravu. Vidi presudu I Ips 137/2001 od 16. siječnja 2003: „Budući da su odluke o zastarijevanju materijalnopravne prirode, i za

raju to načelo uvažavati. Ako bi neprimjena rokova zastarijevanja ili sudska diskrecija u (ne)primjeni tih pravila povrijedila načelo zakonitosti u kaznenom pravu, zato što pravila nisu dovoljno precizna ili zato što bi to značilo retroaktivnu primjenu strožih uvjeta kažnjavanja, nacionalni sudovi moraju ih primijeniti, čak i ako su u suprotnosti s pravom EU-a.

Sud EU-a na drugi je način izrekao da je u prvom slučaju *Taricco I.* predlagatelj – talijanski sud, propustio obvezno upozorenje na taj aspekt, koji se odnosi na sadržaj nacionalnog prava. Taj izgovor djeluje neuvjerljivo, posebice ako se uvažava da je načelo pravne sigurnosti, predvidljivosti i određenosti propisa (*lex certa*) također dio prava EU-a i Sud EU-a morao ga je razmatrati već u prvoj presudi, bez obzira na to je li smatrao da su pravila o zastarijevanju proceduralne ili materijalnopravne prirode.⁶ Sudska diskrecija koju je Sud EU-a u predmetu *Taricco I.* prepustio nacionalnim sudovima, presudom, bila je očito pretjerana. Nacionalnim je sudovima dodijelio neograničenu slobodu u odricanju uporabe u zakonu precizno propisanog roka zastarijevanja, umjesto kojeg bi sudovi sami stvorili drugi terminski neodređen rok samo na temelju odredbi članka 325. UFEU-a odnosno apstraktnih zahtjeva, da se osigura učinkovitost borbe protiv prijevara na štetu EU-a. U potpunosti se slažem sa stajalištem prema kojem takva diskrecija ne može biti u skladu s načelom pravne sigurnosti, koja je sastavni dio načela vladavine prava i vrijedi (ili bi morao vrijediti) i u pravu EU-a (članak 2. Ugovora o Europskoj uniji).⁷

Zaključak

Presuda u predmetu *Taricco II.* dobar je primjer pravosudnog dijaloga između najviših sudova. Talijanski je Ustavni sud umjesto

njih vrijedi zabrana retroaktivne primjene strožeg zakona.“ Također i presudu IV Ips 129/2010 od 21. rujna 2010. godine

6 Vidi podrobnije Krajewski, M.: *A Way Out for the ECJ in Taricco II: Constitutional Identity or a More Careful Proportionality Analysis*, (<https://europeanlawblog.eu/2017/11/23/a-way-out-for-the-ecj-in-taricco-ii-constitutional-identity-or-a-more-careful-proportionality-analysis/>)

7 Krajewski, M., ibid.

prkosa izabrao diplomatski put i predstavio Sudu EU-a svoje neslaganje odnosno argumente na kojima se temelji ispravnost drugačijeg stajališta. Sud EU-a pak nije tvrdoglavo ustrajao na prvotnom stajalištu, i prihvatio je ponuđena pravilnija pojašnjenja, jer je bilo očito da su argumentacijski snažnija.

Ta je presuda istodobno i dobar pokazatelj da ni najviši sudovi nisu nepogrešivi, čega svatko mora biti svjestan. Upravo zato u svakom bi slučaju i na svim instancama trebalo polaziti od teze da je najbolje jamstvo kvalitete odluke u suočavanju suprotstavljenih argumenata, odnosno argumentirano odbacivanje tih argumenata. Ako sud, baš kao i Sud EU-a u prvostupanjskoj presudi u predmetu *Taricco I.* neki aspekt jednostavno zanemaruje ili izostavi, to je rizik za donošenje nepravilne odluke znatno veći.

U prvoj presudi *Taricco I.* Sud EU-a u jednom je stavku jedne točke obrazloženja napisao da nacionalni sud, ako odluči ne primjenjivati rok zastare, mora „osigurati poštivanje temeljnih prava pogođenih osoba“ (stavak 53.). Očigledno je pritom propustio produbljeno odvagati između zahtjeva za jasnim i predvidljivim pravilima (zastare) i zahtjeva za učinkoviti progon prijevara. Inače bi vjerojatno zaključio da sud nikada ne smije odlučivati na štetu pojedinca neuvažavanjem pravila o zastarijevanju kaznenog progona. Teško je, naime, zamisliti kako bi mogao argumentirano odbaciti takvu žalbu.

Na području argumentacije i slovensku sudsku praksu čeka još veći izazov u pogledu poboljšanja kvalitete sudskih odluka. Tome mogu znatno pridonijeti i odvjetnici s dobro argumentiranim podnescima, jer važan je dio odvjetničkog poziva upravo traženje suprotstavljenih argumenata. Ustrajno se treba zauzimati za sudske odluke koje u obrazloženju ne navode samo argumente potpore nego i obrazloženo i ponajviše sadržajno negiranje suprotnih argumenata. Prečesto se, naime, događa da su u odlukama slovenskih sudova suprotni argumenti, upravo kao u predmetu *Taricco I.*, jednostavno izostavljeni, čime je postignuta samo navodna uvjerljivost obrazloženja.

Uz dopuštenje urednika časopisa „Odvjetnik“ Odvetniške zbornice Slovenije, objavljujemo tekst „Povreda slobode izražavanja odvjetnika“, autora dr. Roka Čeferina. Tekst je objavljen u časopisu „Odvjetnik“ broj 1 (84) iz 2018. godine.

Povreda slobode izražavanja odvjetnika

Predmet na Europskom sudu za ljudska prava, Čeferin protiv Slovenije, br. 40975 od 16. siječnja 2018.

Slovenija je 16. siječnja 2018. pred Europskim sudom za ljudska prava (ESLJP) u predmetu Čeferin protiv Slovenije¹, već drugi put otkako je ratificirala Europsku konvenciju o ljudskim pravima (EKLJP), osuđena zbog povrede prava na slobodu izražavanja².

- 1 Predmet na Europskom sudu za ljudska prava, *Čeferin protiv Slovenije*, br. 40975 od 16. siječnja 2018., kao i drugi predmeti tog Suda koji su navedeni u ovom tekstu, dostupni su na mrežnoj stranici ESLJP-a <https://hudoc.echr.coe.int/eng>
- 2 Prvi predmet bio je slučaj *Mladina d. d. protiv Slovenije*, br. 20981/10 od 17. travnja 2014.

Iz opisa stvarnog stanja¹ navedenog u predmetu proizlazi da je dr. Peter Čeferin, kao odvjetnik u kaznenom postupku koji je između 2002. i 2004. godine vođen pred Okružnim sudom u Ljubljani, zastupao osobu optuženu za trostruko ubojstvo. Na glavnoj je raspravi pobijao vjerodostojnost stručnih mišljenja koja su teretila njegovu stranku, i pritom je mišljenja stručnjaka opisao riječima „stručnjakove umotvorine“ i „besmisleno baljezganje“. Izjavio je i da su stručnjaci slabi te da se koriste zastarjelim metodama, metodama iz kamenog doba, a državnog je tužitelja optužio da prikriva podatke o rezultatima testiranja optuženika detektorom laži. Zbog tih, prema mišljenju Suda uvredljivih izjava, osuđen je na plaćanje novčane kazne, a više sudske instance, uključujući i Ustavni sud Republike Slovenije, odbacile su sva njegova pravna sredstva protiv

odluke o kažnjavanju.²

Odvjetnik se protiv odluke o kažnjavanju žalio Europskom sudu za ljudska prava i u svojoj je žalbi ustvrdio da su slovenski sudovi donesenom odlukom nedopustivo ograničili njegovo pravo na slobodu izražavanja. Njegovu žalbu ESLJP je uvažio.³

U svojoj presudi ESLJP je ustvrdio da su riječi koje je odvjetnik izrekao na račun stručnjaka oštre⁴, ali da iz konteksta u kojem su izgovore

2 Ustavni sud odbacio je žalbu dr. Čeferina odlukom Up-309/05 od 15. svibnja 2008. godine. U vezi s tom odlukom upozoravam na negativno izdvojeno mišljenje dr. Cirila Ribičiča, koji nije bio suglasan s većinskim stajalištem da odvjetnik zbog svojih spornih izjava zaslužuje kažnjavanje. Argumenti dr. Ribičiča izneseni u njegovu izdvojenom mišljenju vrlo su slični onima koje je ESLJP kasnije iznio u predmetu Čeferin protiv Slovenije. Navedena odluka Ustavnoga suda i Ribičičevo izdvojeno mišljenje dostupni su na mrežnoj stranici <http://odlocitve.us-rs.si/sl/odlocitev/US28134>.

3 Žalio se i na povredu prava na pošteno suđenje prema članku 6. EKLJP-a. Taj dio žalbe ESLJP je odbacio.

4 ESLJP odvjetnika je kritizirao zbog pomanjkanja obazrivosti pri izboru riječi („lack of prudence“). Neki su mediji pri preuzimanju presude taj dio preveli kao „pomanjkanje mudrosti“.

Piše:
dr. Rok Čeferin

odvjetnik
u Grosuplju

Sa slovenskog
preveo:
Zvonko Šeb

1 U ovom članku navodim samo najosnovnije podatke o postupcima koji su se pred slovenskim sudovima vodili prije odlučivanja ESLJP-a. Ti su postupci podrobno opisani u donesenim presudama koje su dostupne na navedenoj mrežnoj stranici.

rene proizlazi kako nisu upotrebljene s namjerom klevetanja stručnjaka, nego za osporavanje stručnih mišljenja na temelju kojih je njegova stranka bila osuđena na 30-godišnju zatvorsku kaznu. Iako je stručnjake imenovalo ministarstvo, oni su, dakle, bili službene osobe, slovenski je sud odvjetniku trebao dopustiti da osporava njihova mišljenja, odnosno da upozori na njihovu nevjerodostojnost. Prema mišljenju ESLJP-a, u tom kontekstu nije nevažno da je odvjetnik sporne riječi izrekao u sudnici, na glavnoj raspravi, gdje bi odvjetnicima, u skladu s ustaljenom sudskom praksom ESLJP-a, trebalo priznati šire granice slobode izražavanja nego, primjerice, na novinskim konferencijama izvan suda.⁵ U navedenoj presudi ESLJP je prvostupanjski sud također kritizirao zbog toga što od odvjetnika nije zahtijevao da pojasni sadržaj svojih izjava, odnosno nije mu dao mogućnost da se brani, nego je smjesta izrekao kaznu. Zaključno, ESLJP je ustvrdio da su slovenski sudovi povrijedili žaliteljevo pravo na slobodu izražavanja, te je Republici Sloveniji naredio da žalitelju plati odštetu i nadoknadi troškove postupka.

Tom je presudom ESLJP nastavio svoju ustaljenu sudsku praksu uvažavanja slobode izražavanja odvjetnika.⁶ U svojim je presudama više puta napisao⁷ da je pravo na pošteno suđenje moguće zajamčiti samo ako se u sudnici strankama u postupku omogući slobodna i oštra razmjena argumenata. A odvjetnicima treba dopustiti da u toj razmjeni argumenata aktivno sudjeluju.

Ako bi im se pretjeranim ograničavanjem njihove slobode izražavanja to onemogućilo, time bi se lako zadiralo u pravo njihovih stranaka na pošteno suđenje. Zato ESLJP u svojoj sudskoj praksi ističe da je kažnjavanje odvjetnika zbog njihovih izjava u postupku dopušteno samo u iznimnim slučajevima.

Široke mjere slobode izražavanja odvjetnika primjenjuju se ako su njihove riječi namijenjene osiguranja prava njihovih stranaka. U takvim

slučajevima odvjetnik se smije koristiti i riječima koje bi se izvan tog konteksta lako mogle smatrati neprijemnim. Iste riječi mogu predstavljati i zlorabu prava na slobodu izražavanja ako ih odvjetnik izgovori samo s namjerom provokacije i vrijeđanja drugih sudionika u postupku – ako se je, primjerice, spustio na osobnu razinu obračunavanja sa suprotstavljenim odvjetnikom, tužiteljem, sucem ili nekim drugim sudionikom sudskog postupka.⁸ I u predmetu Čeferin protiv Slovenije kao jednu od odlučujućih okolnosti zbog kojih je žalbu trebalo uvažiti ESLJP je naveo i to da su žaliteljeve riječi bile usmjerene *ad rem* i namijenjene utvrđivanju kvalitetne obrane, a ne vrijeđanju sudionika postupka.

U svjetlu tih u sudskoj praksi ustaljenih stajališta ESLJP-a, presuda u predmetu Čeferin protiv Slovenije je očekivana. Manje je očekivano da je protiv većinske odluke glasovao slovenski *ad hoc* sudac dr. Aleš Galič.

U svojem negativnom izdvojenom mišljenju, dr. Galič naveo je da je žalitelj sporne izraze, koje je upotrijebio za stručnjake i tužiteljstvo, pogrešno preveo na engleski jezik. Pa je tako u svojoj je žalbi „omiljene“ oblike inače uvredljivih slovenskih izraza („neosmišljeno nakladanje“, „izvedencevi umotvori“, „šlamparija“ [izvedencev] ...), čime je, prema mišljenju dr. Galiča, obmanuo sud. U vezi s tim očitovanjem valja upozoriti na točku 49. izrečene presude, u kojoj je ESLJP ustvrdio da Republika Slovenija u postupku nije osporavala ispravnost žaliteljeva prijevoda spornih riječi na engleski jezik. Prijevod spornih riječi, zbog kojih je odvjetnik bio osuđen, bio je, dakle, nesporno ispravan, ustvrdio je ESLJP.

Uz to, dr. Galič smatra da dr. Čeferin za svoje vrijednosne sudove nije naveo stvarne osnove. Prema stajalištu dr. Galiča, ponašanje branitelja u kaznenim postupcima moralo bi biti racionalno i pristojno, jer u sudnici nema mjesta osjećajnim izjavama. S obzirom na to da se odvjetnik u konkretnom slučaju nepotrebno koristio uvredljivim riječima, prema mišljenju dr. Galiča, njegovo je kažnjavanje bilo opravdano. Ovdje treba upozoriti na već spomenutu ustaljenu sudsku praksu ESLJP-a, prema kojoj se odvjetnici pri obrani, kad brane interese svojih

5 Predmet ESLJP-a *Nikula protiv Finske*, br. 31611/96 od 21. ožujka 2002. godine

6 O granicama slobode izražavanja odvjetnika vidi i Čeferin, R.: *Svoboda izražavanja odvjetnikov v sodni dvorani in zunaj nje*, *Odvjetnik*, br. 5 (73) – zima 2015., str. 43 - 46

7 Predmet ESLJP-a *Nikula protiv Finske*, br. 31611/96 od 21. ožujka 2002.

8 Upravo tamo.

stranaka, smiju izražavati i oštrije nego izvan suda kad komentiraju tijekom nekog sudskog postupka odnosno ponašanje suda u tom postupku.⁹ Tijekom obrane pred sudom, a posebice i u kaznenim postupcima, atmosfera je, naime, vrlo često napeta. Odvjetnici se za svaku pojedinu reakciju moraju odlučiti na brzinu: bilo da je riječ o prigovoru na tvrdnje suprotstavljene stranke, na ponašanju suda ili o nečem sličnom. O odluci suda glede procesnih pitanja, na primjer o neuvrštavanju neprihvaćanju dokaza, vrlo često ovisi hoće li optuženik na dulje vrijeme u zatvor ili će odšetati na slobodu. U takvim okolnostima postupak je sličan „bojnom polju“ na kojem se lako dogodi da odvjetnik izgovori i nešto što, nakon promišljanja, u više akademskoj i smirenoj raspravi, možda ne bi izgovorio. U takvim „izvanrednim okolnostima“ sudovi moraju dopustiti slobodniju razmjenu argumenata između stranaka u postupku, a za kažnjavanje odvjetnika smiju se odlučiti samo ako bi odvjetnik u svojim izjavama uistinu otišao predaleko.

U nastavku dr. Galič „sa žaljenjem“, kako je naveo, utvrđuje da se u slovenskom pravnom prostoru može opaziti trend prema kojem se profesionalno i poštovanja vrijedno obavljanje odvjetničkog posla sve više smatra znakom slabosti, a jeftine predstave i uvredljivi napadi na ugled pravosuđa smatraju se znakom kvalitetnog obavljanja odvjetničkog poziva.¹⁰ Takav bi se trend, prema mišljenju dr. Galiča, trebalo zaustaviti i sa strožim kažnjavanjem odvjetnika.

Teško se suglasiti s tako općenitom dijagnozom stanja u slovenskom odvjetništvu i o javnom mišljenju o odvjetnicima, a posebice zato što dr. Galič za svoju dijagnozu ne navodi argumente. Ponajprije nije se moguće suglasiti s njegovim stajalištem da bi odvjetnike trebalo strože kažnjavati radi generalno preventivnih

razloga, to jest zato da bi se na sudu ponašali ljepše i s više poštovanja. Mnogo uvjerljivijim čini se stajalište iz ustaljene sudske prakse ESLJP-a s kojim se suglasilo šest od sedam sudaca u predmetu kojim se u ovom članku bavimo, da bi prenaplo i prestrogo kažnjavanje odvjetnika moglo prouzročiti takozvani efekt zastrašivanja odvjetnika. U pravnom sustavu u kojem se odvjetnike za njihovu (pre) oštru obranu prava njihovih stranaka prestrogo kažnjava, oni bi tijekom postupka pri dvojbi o tome trebaju li se oglasiti ili ne trebaju, radije šutjeli, što bi štetilo interesu njihovih stranaka u postupku. Taj zastrašujući učinak kažnjavanja odvjetnika ili *chilling effect* vrlo lako, kao što ESLJP smatra¹¹, negativno utječe na kvalitetu djelovanja pojedinog odvjetnika, ali i na djelovanje cijelog pravosudnog sustava. U društvu u kojem se odvjetnici boje agresivno i nepopustljivo boriti za prava svojih stranaka, lako su ugrožena ljudska prava.

Zaključak

Predmet Čeferin protiv Slovenije nesumnjivo je važan presedan na području zaštite ljudskih prava. I to ne samo za dr. Petra Čeferina i njegovu protustranku, Republiku Sloveniju, nego i za sve europske odvjetnike. U današnjem je trenutku taj predmet osobito važan za slovenske odvjetnike. Svjedoci smo sve veće degradacije odvjetničkog poziva, pa tako, primjerice, izvršna vlast javno obznanjuje da obavljanje odvjetničkog poziva nije u javnom interesu¹², pa je itekako važno da ESLJP upozori na veliku važnost uloge odvjetnika u zaštiti ljudskih prava njihovih stranaka, kao i na dužnost državnih tijela da ih u tome pretjerano ne ometaju.

9 Usporedi s predmetima ESLJP-a *Nikula protiv Finske*, br. 31611/96 od 21. ožujka 2002. i *Schopfer protiv Švicarske*, br. 56/1997/840/1046 od 20. svibnja 1998. godine. U prvom slučaju odvjetnica je kritizirala ponašanje državnog tužitelja na raspravi, a u drugom slučaju odvjetnik je kritizirao ponašanje suda na konferenciji za novinare. U prvom slučaju ESLJP je presudio u korist odvjetnice, a u drugom slučaju odvjetnikovu je žalbu odbacilo.

10 Ovdje navodim samo osnovne tvrdnje iz mišljenja dr. Galiča. Cijelo mišljenje dostupno je na istome mjestu kao i predmet kojim se bavim u ovom članku.

11 Vidi npr. predmet ESLJP-a *Kyprianou protiv Cipra*, br. 73797 od 15. prosinca 2005. godine

12 Vidi, primjerice, dokument *Ishodišne teze i idejnu osnovu Zakona o pravosudnom ispitu*, u kojem je Ministarstvo pravosuđa zapisalo da je „temeljni cilj reforme područja pravničkog državnog ispita ... preoblikovanje osposobljavanja pravnik nakon završetka studija prava takvo da bude namijenjeno i onima koji namjeravaju obavljati sudačku ili državnotužiteljsku funkciju, posao državnog odvjetnika ili poziv bilježnika. Riječ je o pravnicičkim zanimanjima kod kojih je najjače izražen javni interes.“

Dana 12. prosinca 2018. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

**ELIZABETA
BOŽANIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**NIKOLINA
ČAVRAG**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

FILIP-IVAN ČAVAR
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANTE DEVČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

FRANJO HODANIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u KRKU.

RONALD KOROTAJ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

VILKO KOS
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

HRVOJE KURELEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

EVICA MANDIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

ANJA LUBIN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LARA LJUBIČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANDREA ZRILIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
3. prosinca
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

JANJA MARIČIĆ
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenoga
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u PULI.

DENIS MECZNER
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u SAMOBORU.

**TEA ŠULENTIĆ
 ROCA**
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

**ANA SAMBOLEC
 PAPAK**
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

ANTONELA SESAR
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u RIJECI.

DORA STULIĆ
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

**IVAN
 TOMLIJANOVIĆ**
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

LANA TOPČIĆ
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

MARINA TRBIĆ
 Odbren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 3. prosinca
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u RIJECI.

*Predsjednik HOK-a
 Josip Šurjak s novim
 članovima*

**Dana 23. siječnja 2019. godine pred predsjednikom
Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:**

DARIO ALITVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 14.
siječnja 2019.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SANDRA BUIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

MARKO CAREVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

PETAR CRNOV
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u ĐAKOVU.

**ROMANA
DAUTOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u KUTINI.

DRAGAN DRAMAC
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 14.
siječnja 2019.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DOMAGOJ
JAVOROVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**BRUNO
JELENKOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

LIDIJA JUKIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, s
sjedištem ureda
u PULI.

MARKO JURKOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine,
sa sjedištem
ureda u KAŠTEL
KAMBELOVCU.

LINA LONČAR
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

ŠIME LUKAČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 14. siječnja
2019. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

TAJANA MARTINOVIĆ KAPETANOVIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u KAŠTEL SUĆURCU.

ANTONIO MEDIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u VELIKOJ GORICI.

JURE MLINARIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TOMISLAV SADRIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TOMISLAV SESARTIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u SOLINU.

DANIJEL SOČANAC
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

DANKO ŠKARE
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

Mr. sc. IVANA ŠPEHAR JANKOVIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MATEJA VIDAKOVIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TENA ZGOMBIĆ
 Odboren upis na sjednici Izvršnog odbora 14. siječnja 2019. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

Predsjednik HOK-a Josip Šurjak s novim članovima

Slobodan Grah (1954. – 2019.)

Poštovana obitelji, dame i gospodo, kolegice i kolege, u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Varaždin opraštamo se danas od našeg dragog kolege i prijatelja Slobodana Graha. Iako smo znali da ima ozbiljnih zdravstvenih problema, ipak smo s nevjericom primili vijest da nas je zauvijek napustio.

Slobodan je rođen 3. veljače 1954. godine u Varaždinu. Otac mu je bio diplomirani pravnik, a majka učiteljica. Osnovno i srednje obrazovanje završio je u Varaždinu, a 1973. godine upisao je studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Redovito je studirao i diplomirao 1978. godine. Od 15. srpnja pa do 12. rujna iste godine radio je kao volonter na Općinskom sudu u Varaždinu, da bi nakon toga zasnovao radni odnos kao sudački pripravnik. Nakon položenog pravosudnog ispita imenovan je sucem Općinskoga suda u Varaždinu, a u razdoblju od 1. veljače 1981. pa do 28. veljače 1991. radio je kao istražni sudac Okružnoga suda u Varaždinu. Nakon toga upisan je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore, koju je časnu dužnost obavljao sve do svoje smrti.

Pri podnošenju zahtjeva za upis u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore priložio je životopis u kojem je naveo da ga je dugogodišnji rad u istrazi, povezan s noćnim dežurstvima, obavljanjem očevida i provođenjem ostalih hitnih istražnih radnji – zamorio. Međutim, ni odvjetnički poziv nije bio ništa lakši. Svakodnevni rad sa strankama, rješavanje njihovih egzistencijalnih problema, u sustavu pravne nesigurnosti i financijske neizvjesnosti nužno je dovelo do visoke razine stresa, a što je bitno utjecalo na nastanak i razvoj njegove bolesti. Iako smo znali da je bolestan, držali smo da će i tu parnicu dobiti. Međutim, očito je da je taj protivnik bio prejak i nemilosrdan, da nije vodio računa o ljudskosti i kolegijalnosti koja je krasila našeg kolegu.

Pamtimo ga kao samozatajnog i skromnog. Nikada nije dominirao, nikada svoju osobnost nije stavljao u prvi plan; djelovao je iz prikrajka. Bio je tih i skroman. Međutim, uvijek je bio pristupačan i kolegijalan. Uvijek susretljiv. Ne sjećam se da bi bilo tko u našem Zboru, u tom pogledu, na njega imao primjedbi. A kad bismo započeli temu planinarenja, tada bi se potpuno otvorio i bio je u stanju satima o tome pričati.

Takav je bio naš Slobodan.

S obzirom na njegovo 28-osmogodišnje članstvo u našim redovima imam obvezu pozvati njegove sinove Zorana i Vedrana da se za bilo koji oblik pomoći mogu obratiti našem Odvjetničkom zboru, a mi ćemo već iznaći način da svaki problem pokušamo zajednički riješiti. Naš je kolega Slobodan to zaslužio.

Još jedanput, u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Varaždin, kao i svoje osobno ime, izražavam iskrenu sućut obitelji, a kolegi Slobodanu neka je vječna slava i hvala i neka počiva u miru.

(Govor Hinka Žerjava, odvjetnika u Varaždinu i predsjednika Odvjetničkoga zbora Varaždin, na posljednjem ispraćaju Slobodana Graha)

Ivica Stanić (1954. – 2019.)

Poštovana obitelj Stanić, dragi prijatelji, kolege i kolegice, danas smo se ovdje okupili kako bismo se oprostili od našeg prijatelja, kolege, odvjetnika Ivica Stanića i ispratili ga na posljednji počinak. Imam tužnu, ali i iznimno časnu dužnost da se od njega oprostim u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Brodsko-posavske županije.

Ivica Stanić rođen je 2. svibnja 1954. godine u Grku, u Bosni i Hercegovini. U mjestu rođenja završio je osnovnu i srednju školu, a diplomirao je na Odjeljenju u Doboju, Pravnog fakulteta u Sarajevu. Deset godina radio je na pravnim poslovima u Zajednici osiguranja „Sarajevo – osiguranje“ d. d., Filijala Bosanski Brod. Godine 1992. zaposlio se kod odvjetnika Željka Račkog kao odvjetnički vježbenik, a 1995. godine upisan je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore.

Kolega Ivica Stanić gotovo 30 godina proveo je među nama, a od toga 24 godine kao odvjetnik ovog Zbora. Odvjetnički je posao radio predano, s upečatljivim stilom, uvijek se na njega moglo računati i uvijek je bio spreman pomoći. Imao je korektan odnos s kolegama i sa strankama, a svoje ogromno iskustvo, znanje i ljubav prema profesiji, prenio je i na svoga sina Branka, također odvjetnika u Slavonskom Brodu.

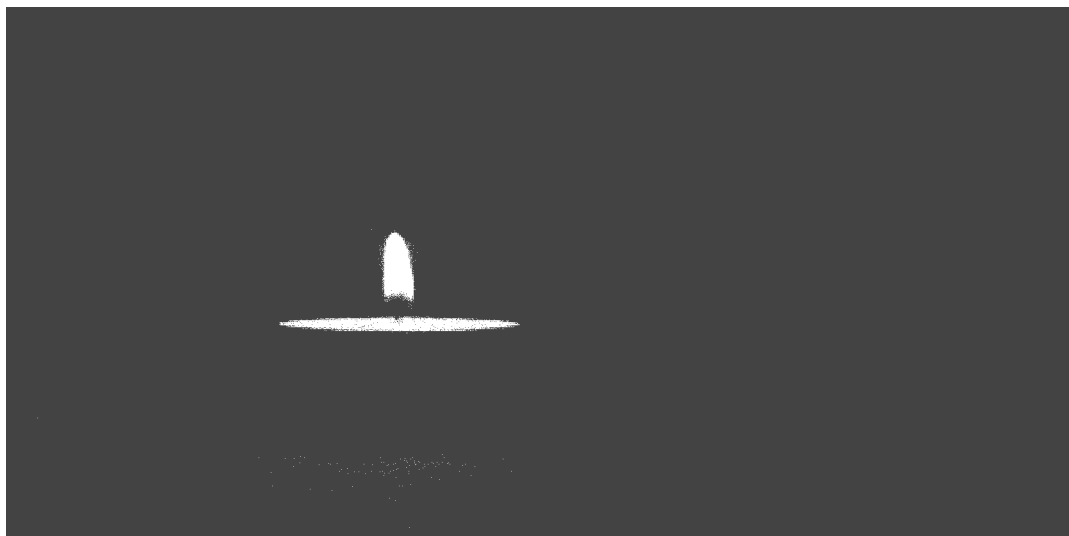
Njegov je odlazak veliki gubitak za obitelj kojoj je bio potpuno posvećen, ali i za sve koji su ga poznavali.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Brodsko-posavske županije, izražavam iskrenu sućut obitelji.

Neka mu je laka hrvatska zemlja!

Počivao u miru Božjem!

*(Govor Jelene Demetrović, odvjetnice u Slavonskom Brodu
i predsjednice OZ-a Brodsko-posavske županije, na posljednjem ispraćaju Ivica Stanića)*

Branko Ivić (1956. – 2019.)

Poštovana obitelji Ivić, dragi prijatelji, kolegice i kolege, Hrvatska odvjetnička komora, Odvjetnički zbor Vukovarsko-srijemske županije, izgubili su dana 31. siječnja 2019. godine svog uglednog člana – odvjetnika Branka Ivića. Zapala me teška, emotivna, ali ujedno i časna dužnost u ime našega Odvjetničkog zbora oprostiti se od dragoga Branka koji nas je prerano i nenadano napustio. Branko Ivić rođen je 5. studenoga 1956. u Županji, no već od 1957. stalno je nastanjen u Vinkovcima. Osnovnu i srednju školu završio je u Vinkovcima, a pravni fakultet u Novom Sadu 1981. godine. Nakon završetku studija radio je u ugostiteljskoj radnoj organizaciji „Slavonija“ Vinkovci kao pravni referent, a nakon toga i kao šef pravne i kadrovske službe sve do 1992. godine, a nakon toga u ugostiteljskom poduzeću „Dalmacija“ Vinkovci, te „Pragib“ Vinkovci. Pravosudni ispit položio je 25. rujna 1997., a kao odvjetnik počinje raditi 4. veljače 2002. godine sa sjedištem ureda u Vukovaru gdje je radio sve do svoje iznenadne i prerane smrti. Branko je sudionik Domovinskoga rata i nositelj Spomenice Domovinskoga rata. Bio je u nekoliko mandata član Upravnog odbora Odvjetničkoga zbora Vukovarsko-srijemske županije, a trenutačno je bio član Nadzornog odbora Odvjetničkoga zbora Vukovarsko-srijemske županije, te predstavnik Zbora na skupštinama Hrvatske odvjetničke komore.

Zadnjih mjeseci njegova snaha Zrinka i sin Danijel obavljali su kod njega vježbeničku praksu, te se veselio što će imati nasljednike u svojoj odvjetničkoj kancelariji. Nažalost, sudbina je umiješala prste i nije dopustila da se njegovi planovi ostvare za njegova života.

Među kolegama bio je omiljen, cijenjen, vedar i nasmijan, a krasila ga je mirnoća, tolerancija, plemenitost, a nadasve poštenje i veliko srce po čemu je bio prepoznat i rado prihvaćen. Uvijek vedar i nasmijan bio je i prilikom našeg zadnjeg susreta na proslavi rođendana jedne naše kolegice, tada nismo mogli ni slutiti da nam je to posljednja zajednička fešta. Njegova iskrenost i vedrina uvijek su zračili iz njegovih očiju kao odraz njegove dobre i velike duše.

Dragi naš kolega i prijatelju, fizički si nas zauvijek napustio, ali ćeš zauvijek ostati u našim srcima i mislima, jednako kao i u mislima svih onih koji su te poznavali i voljeli, pa ćeš živjeti s nama i u nama sve dok i nas bude. Sjećat ćemo te se s tugom, ali ponosom, jer si bio naš dragi prijatelj i kolega.

U ime Hrvatske odvjetničke komore, Odvjetničkoga zbora Vukovarsko-srijemske županije i svoje osobno izražavam iskrenu sućut obitelji, u ponajprije njegovoj supruzi, njegovim sinovima, snahi i ostaloj rodbini i prijateljima.

Dragi kolega Branko, neka ti je laka ova hrvatska, slavonska zemlja!
Počivao u miru Božjem!

(govor Stjepana Šporčića, odvjetnika u Vukovaru i predsjednika Odvjetničkoga zbora Vukovarsko-srijemske županije, na posljednjem ispraćaju odvjetnika Branka Ivića 2. veljače 2019.)